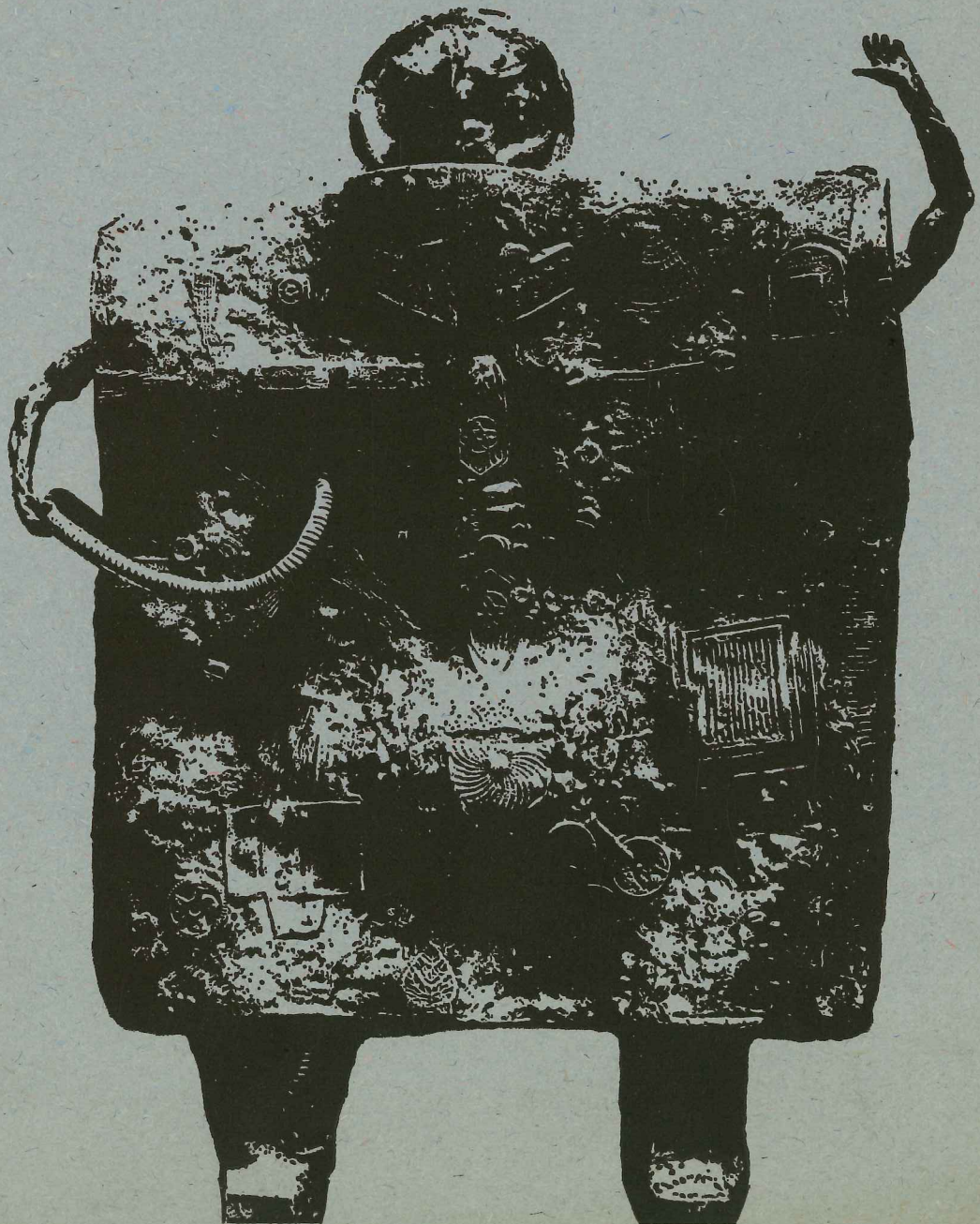

BILTEN

**SAVEZ
LIKOVNIH
UMETNIKA
JUGOSLAVIJE**

27

1969|70

U SUSRET VIII KONGRESU LIKOVNIH UMETNIKA JUGOSLAVIJE

Svet koji se brzo menja znači za umetnost novu društvenu šansu, a može da znači i krize shvatanja i suprotnosti. Nagli razvoj rezultat je i otkrića u oblasti umetnosti, ali još više u oblasti proizvodnje. Naučna i tehnička revolucija obezbedila je prvenstveno masovnu i racionalnu proizvodnju dobara, koje se više ne proizvode manuelnom umešnošću i fizičkom snagom radnika, već intelektualnim i stvaralačkim naporima. Proizvodnja sve više postaje umni i stvaralački rad, a umetnost sve više koristi nove tekovine nauke i proizvodnje. Tako se postepeno prevazi- lazi suprotnost između umnog i fizičkog rada, između humanističke i tehničke kulture. Ovaj proces uslovljava i društvene promene. Ljudi postaju ravnopravniji, moguć- nosti da se obrazuju su veće, umetnost bi mogla da po- stane svojina svih. Ravnopravnost ljudi utiče na njihove demokratske odnose: oni samoupravljaju proizvodnjom, raspodelom i društvenim razvitkom.

Umetnici, po prirodi stvari, moraju podržavati ovaj proces. Oni se moraju uključiti u društvene tokove i uticati na svest ljudi da se ovi progresivni procesi ubrzaju. Umet- nici više nisu aristokratski sloj društva niti služe aristokra- tima u društvu: oni služe progresu i svim ljudima.

Svi su umetnici osetili ove tendencije i na VII kongresu likovnih umetnika u Novom Sadu ukazali na potrebu po- vezivanja umetničkog rada sa životom, sa privredom, ko- munama, obrazovanjem. Praksa je pokazala da se ko- muna sve više konstituiše kao centar kulturnog života, da se u komuni rešavaju i pitanja sinteze likovne umetnosti i arhitekture, uslovi za rad umetnika, afirmacija njihovog rada. U mnogim mestima povoljno su rešena pitanja iz- gradnje i plaćanja umetničkih ateljea, uslova za izlaga- nje, a praksa umetničkih kolonija pokazuje koliko je ta ideja vitalna i koliko odgovara našim uslovima.

Kakvo je stanje u kulturnoj politici u našoj zemlji, tako se ono odražava i na naše veze sa inostranstvom. Ono što je kvalitetno i naše u likovnoj umetnosti, uvek pobu- đuje interes progresivnih slojeva i u inostranstvu. Pored svih teškoća, afirmacija jugoslovenske likovne umetnosti ide linijom uspona.

Ako idemo u susret novom kongresu sa svešću da je uči- njeno mnogo, likovni umetnici ipak nisu u svemu zado- voljni svojim položajem u društvu. Kritički se može raz- matrati i ono što zavisi od društva u celini, takozvana si- stematska rešenja, i ono što zavisi od umetnika samih, od njihovih organizacija.

Sigurno je da je likovna umetnost najmanje sistemski re- gulisana, da u ovoj oblasti kulture postoje najmanje propi- sa i zakona. Praktično skoro sve je ostavljeno snalažlji- vosti i dobroj volji predstavnčkih tela u društvu: izlagač- ka politika, uslovi rada, ateljei, materijal, prodaja dela, stručno usavršavanje, naučno-istraživački i teoretski rad, kritika itd. Mehanizam samoupravljanja u ovoj oblasti ima najviše ekscesa, proizvoljnih tumačenja i proglašava- nje užih interesa za šire. To je poznati slučaj i Beograd- skog trijenala. U ovom slučaju svi akteri pozivaju se na samoupravljanje, a svako pri tome misli na nešto drugo. Međutim, i same organizacije likovnih umetnika nisu više efikasne u novim društvenim uslovima. Republička udru- ženja nisu se prilagodila aktivnostima u komunama, iako je to bio zahtev VII kongresa.

Neophodno je da se na predstojemec kongresu temeljno razmotri organizovanost likovnih umetnika u novim uslo- vima i da se aktivnosti udruženja da nov impuls. Otuda

je potrebno veoma pažljivo analizirati postojeće statute i pronalaziti rešenja za njihovo usavršavanje.

U svakom slučaju opravdano je da se očekuje da će VIII kongres biti prekretnica u radu organizacija likovnih umetnika. Ovo utoliko pre, što je Savez likovnih umetnika upravo osnovan u Zagrebu na I kongresu 6, 7 i 8 decem- bra 1947. godine.

INFORMACIJA

o razmatranju pitanja koja tangiraju
naš Savez na sednici Saveta za kulturu
i prosvetu SIV-a. 12. I 1970.

Na Dnevnom redu Sednice Saveta za prosvetu i kulturu SIV-a među ostalim tačkama nalazili su se i predlozi novih propisa kojim se regulišu plaćanja doprinosa i carinskih dažbina, a koja direktno zadiru u uslove umet- ničkog stvaralaštva.

Prema ranije postignutom načelnom dogovoru o sistemu doprinosa i carina i o njihovom odrazu na razvoj kulturnih delatnosti bilo je odlučeno sledeće:

- Težiti smanjenju fiskalnih mera na dohodak radnih ljudi,
- predložiti da se oslobode oporezivanja sredstva koja pojedinci ulažu u razvoj kulturnih delatnosti u vidu priloga ili poklona;
- predložiti oslobodenje poreza na promet gramofonskih ploča (ako se koriste u institucijama za prosvetne i kul- turne svrhe), slikarskog i crtačkog materijala, vajarskog pribora i slično;
- preispitati mogućnost usmeravanja saveznog poreza na promet određenih kulturnih dobara;
- razmotriti pitanje oslobodenja carina određenih pro- izvoda (navedeno pod 4), povećanje retencione kvote za izvor filmskih usluga;
- razmotriti potrebu ponovnog preispitivanja režima kre- ditiranja, kamate na poslovni fond u kulturi;
- regulisati pitanje doprinosa od naknade na uvezene strane filmove;
- regulisati režim uvoza za koprodukcionu izdanja (kod knjiga) i korišćenje sopstvene retencione kvote za uvoz ovih izdanja.

Otvarajući sednicu kojoj su u ime našeg Saveza prisustvovali drugovi: u ime Uluha, Neđeljko Madjer, član Izvršnog odbora Saveza Vladeta Petrić i Nandor Glid. Savezni sekretar drug Vukašin Mićunović podvukao je da pred- ložene izmene propisa ne znače davanje posebnih benefi- cija umetničkom stvaralaštvu, već samo uklanjanje onih klauzula koje direktno znače destimulaciju umetničkog stvaranja. Dodao je dalje da bi bilo opravdano i poželjno da se u daljim nastanjima govori i o davanju takvih stimulansa vrhunskom stvaralaštvu koji bi mu doneli be- neficirani položaj.

Uzimajući reč u diskusiji, Predstavnici Saveza su zahva- lili na pozivu na ovu sednicu i istakli da je ovo prvi slučaj da su predstavnici Saveza pozvani pred Svet za kulturu i imali prilike da izlože svoje stavove o pitanjima koja zadiru u životne interese svojih članova. Verovatno da do ovih anomalija ne bi ni došlo, rečeno je dalje, da su
Nastavak na 15 strani

UČEŠĆE NA MEĐUNARODNIM LIKOVNIM MANIFESTACIJAMA

Izvod iz materijala »Predlozi i mišljenja« koji je Savez likovnih umetnika Jugoslavije podneo Saveznoj komisiji za kulturne veze sa inostranstvom SIV-a

Učešće jugoslovenskih umetnika na međunarodnim likovnim manifestacijama predstavlja deo aktivnosti u sklopu likovne saradnje sa inostranstvom. Među brojnim međunarodnim likovnim izložbama, na kojima su izlagali jugoslovenski umetnici, treba posebno imati u vidu renomirana bijenala u Veneciji, Tokiju, Sao Paulu, Parizu i Trijenale u Milanu.

Do 1966. godine, učešća na većem broju međunarodnih izložbi, koje su permanentno ili ad hoc organizovane, išla su uglavnom preko Komisije. Međutim, od 1966. godine, kada se pristupilo izgradnji decentralizovanog sistema saradnje sa inostranstvom, odlukom SIV-a od juna meseca o finansiranju kulturno-prosvetne saradnje sa inostranstvom od strane Federacije, u domenu Savezne komisije ostala su organizaciona i finansijska učešća na sledećim međunarodnim manifestacijama: Bijenale u Veneciji, Bijenale u Sao Paulu, Tokiju, Parizu, Aleksandriji, Trijenale u Milanu i Nju Delhiju.

Međunarodne likovne manifestacije postale su tokom proteklih godina značajan faktor u međusobnoj komunikaciji. Njihov broj se iz godine u godinu povećavao. Pored toga, prisutna je i stalna težnja za pronalaženjem specifičnog profila svake od njih, što s jedne strane treba da obezbedi atraktivnost same manifestacije i njeno izdvajanje iz mnoštva drugih, a sa druge strane, realizaciju određenih idejnih odnosa filozofskih koncepcija o mestu i ulozi stvaralaštva kao i putevima njenog daljeg razvitka. Stoga, postoje mišljenja da su međunarodne manifestacije izgubile raniji smisao i značaj u međunarodnoj komunikaciji i vrednovanju različitih nacionalnih vrednosti, uspostavljanjem drugih oblika veza, koje prezentaciju oslobađaju pritiska takmičenja, bitke za prestiž.

Imajući u vidu ovu situaciju a u želji da se sagledaju postignuti rezultati i na bazi istih izgradi i formuliše dalja orijentacija i politika na ovom planu, inicirana je izrada materijala »Učešće na međunarodnim likovnim manifestacijama«.

Prema prikupljenoj dokumentaciji, mišljenju Saveza likovnih umetnika, nekih umetnika i kritičara te nekih članova Odbora može se uglavnom konstatovati sledeće:

- da je veoma teško razmatrati problem učešća na međunarodnim likovnim manifestacijama izdvojeno iz konteksta naše likovne prezentacije u inostranstvu uopšte,
- da se u likovnoj razmeni sa inostranstvom u proteklom periodu mogu uočiti dve osnovne tendencije: a) istupanja kroz izložbe sa široko zastupljenim strujanjima i osnovnom idejom o slobodi likovnog stvaralaštva i b) afirmacija našeg stvaralaštva na međunarodnim istupanjima (grupa i pojedinaca).
- da prilikom ispitivanja odjeka naših istupanja u inostranstvu imamo u vidu svu složenost ovakvog pitanja. Naime treba posebno imati u vidu one izložbe koje su imale više politički karakter i one na kojima smo izlazili sa namerom da se afirmišemo, da se uklopimo u svetske tokove. Neophodno je sagledati stvarne rezultate.
- da je naš uspeh koji smo postigli relativan. Ne može se reći da ga nije bilo, ali on nije onakav koliki je

mogao da bude s obzirom na naše mogućnosti. Razlog za to je čisto unutrašnjeg karaktera, organizacione i materijalne prirode.

- da se nije vodilo računa o blagovremenom informisanju o tendencijama koje su bile u prvom planu, o onome što je aktuelno u datom trenutku
- da smo raspolagali snagama sa kojima smo mogli daleko bolje da opstanemo u međunarodnoj konkurenciji nego što smo to postigli
- da se do sada vodila briga više o afirmaciji kolektiva a ne pojedinaca.
- da je učešće na međunarodnim izložbama delikatan problem koji zahteva vrlo suptilan odnos prema umetničkoj situaciji koja vlada u svetu. Poznavanje te situacije zahteva složene studije,
- da je afirmacija naše likovne umetnosti padala na teret uglavnom samih umetnika i da se ubuduće moraju naći neke forme u skladu sa društveno-ekonomskim procesima u našoj zemlji
- da SKKV bude ta koja će razmišljati o tome kako da se poboljša razmena i kako da pomogne onu razmenu koja se slobodno razvija
- da je veliki broj manifestacija ostao van nadležnosti SKKV a da je SKKV zadržala one forme gde se najjednostavnije mogu dobiti priznanja

Ljubović Ibrahim: »Stara knjiga«, ulje, 1970.

- da postoje dva shvatanja o načinu naše afirmacije:
 - a) po jednom treba ići na sve vidove svim sredstvima i oblicima preko privatnih aranžmana do učešća na najvažnijim svetskim izložbama i
 - b) po drugima se treba skoncentrisati samo na glavna žarišta svetske umetnosti kao što su tri bijenala: Venecija, Sao Paulu i Tokijo, koji okuplja najaktuelnije što se u svetu na planu likovnih umetnosti događa
- da je rad Komisije bio veliki stimulans i za naš unutrašnji razvoj ali treba ići na proširenje aktera i razbiti

iluziju da su neke manifestacije u svetu baš one na kojima treba tražiti afirmaciju

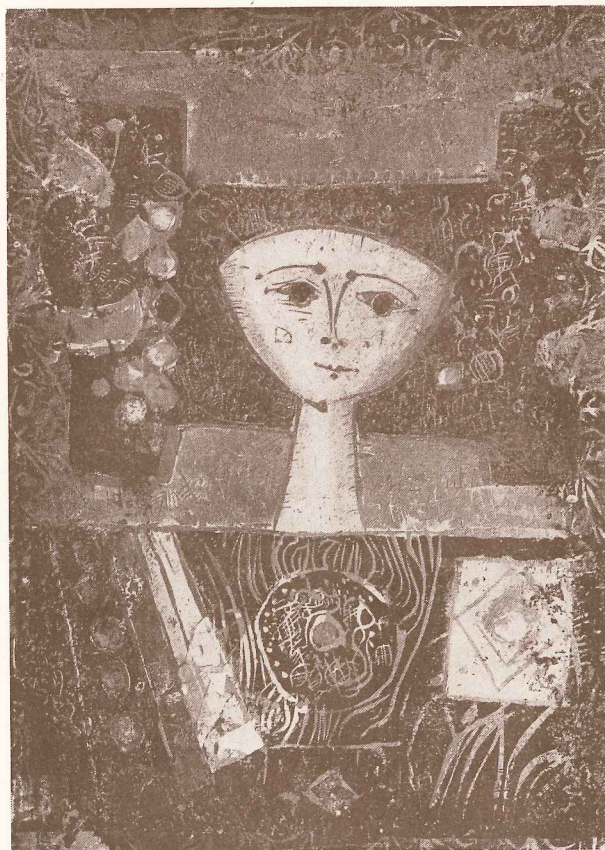
- da je propagiranje naših likovnih nastupa, naročito na međunarodnim manifestacijama, bilo slabo. Razlozi leže u nedovoljnim sredstvima i kadrovima (kulturni atašei)
- da se prilikom određivanja umetnika trebalo više voditi računa o tome da to budu umetnici koji se jednim kvalitetom i autentičnim doprinosom uključuju u savremene umetničke situacije, tj. da izlažu umetnici koji problematikom svog istraživanja prevazilaze lokalne relacije i korespondiraju sa opštom estetičkom Svešču današnjeg trenutka. Treba poći od već potvrđenih iskustava da velike i razvijene umetničke sredine žele da u savremenoj jugoslovenskoj umetnosti otkriju one vrednosti koje se mogu smatrati stvarnim doprinosom univerzalnoj plastičnoj kulturi našeg vremena.
- postoji objektivna i urgentna potreba da se naša likovna produkcija podstakne na življi razvoj a posebnc je potrebno da se ona postupno i organski uključi u intelektualno stvaralaštvo na opštem planu.
- da se u poslednje vreme javlja tendencija da se na izložbama u inostranstvu prezentiraju umetnici sa namerom da se uključe u komercijalne tokove na međunarodnom planu. Kao sredstvo pri tom se pojavljuje sistem stvaranja »starova«. Posledice takve politike jasno mogu dovesti do zaključka kako rezultati mogu samo privatno koristiti pojedincu a nikako ne predstavljaju realizaciju naših društvenih interesa.
- da je za poslednjih 10 godina broj naših izložbi bio relativno visok i da su te izložbe prikazivane u različitim sredinama. Sve je to imalo za posledicu da je inostrana publika, kao i kritika stekla opšti uvid u stvaralačku klimu u našoj zemlji i da se donekle upoznala sa glavnim imenima naše novije umetnosti. Ukoliko se takvo informisanje inostranstva smatra ciljem kulturne politike, može se slobodno reći da je ovaj postignut.
- da se stvarnim uspehom u likovnoj umetnosti može smatrati jedino prihvatanje pojedinih umetnika ili grupa kao značajnih faktora u savremenom likovnom stvaralaštvu, što se izražava kroz prisustvo njihovih dela u muzejima ili značajnim kolekcijama, kao i uzimanje njihovih radova za primer u tekstovima stranih pisaca i kritičara, prilikom raspravljanja o karakterističnim pojavama savremene umetnosti uopšte a ne samo u Jugoslaviji. Takvih mogućnosti je bilo malo u odnosu na mogućnosti koje pružaju veoma izrazite ličnosti naše likovne umetnosti.
- da posao oko organizacija reprezentacija u inostranstvu, kao i samu organizaciju izlaganja, mogu sa uspehom vršiti samo ona lica koja intenzivno prate događaje u ovoj oblasti, kako u inostranstvu tako i u zemlji. Takođe je neophodno da tela koja odlučuju o ovome utvrde određene ciljeve svoga delovanja i da to delovanje mogu sprovoditi u dužem vremenskom periodu.
- da se ciljevi kulturne politike prema inostranstvu moraju utvrđivati sa tačke gledišta odjeka koji će određene manifestacije tamo izazvati. To osobito važi za učešće na velikim međunarodnim izložbama, na kojima kritika i publika pokazuju veće interesovanje za nove pojave, nego za već utvrđene nacionalne veličine.
- da je naše učešće, naročito na bijenjalima u Veneciji, uvek išlo za tim da afirmiše na internacionalnom planu umetnike koji u Jugoslaviji uživaju već znatan ugled. Donekle se u tome uspeo ali zbog toga nikada nije bilo reći o nekoj neposrednoj ulozi naše umetnosti.
- da se u afirmaciji našeg stvaralaštva uvek kasnilo sa onim što je trebalo izlagati, jer se prvo čekalo da se jedan smer afirmiše u zemlji, pa se potom taj smer izlagao, što je nužno izazvalo ozbiljno zakašnjavanje u svetskim razmerama,
- da se pri izlaganjima naših umetnika na međunarodnim manifestacijama, više vodilo računa o našim unutrašnjim problemima nego o svetskim zbivanjima. To znači da izložbe treba da budu lišene motiva izvan

umetničkih merila, ali da se pri tome svakako vodi računa o doprinosu svih naših kulturnih središta.

U materijalima su izneti sledeći

PREDLOZI:

1. neophodna je bolje finansijska podloga koja bi Saveznoj komisiji omogućila da što efikasnije udovolji zadacima i zahtevima koji se postavljaju pred nju
2. zadržati što duže kontinuitet delovanja članova odbora i produžiti boravak komesara na maksimalan broj dana
3. godin udana unapred odrediti sastav umetnika, koji će reprezentovati našu zemlju na bijenjalima
4. da SKKV pomaže galerijsku aktivnost, zatim Saveza i udruženja a da se pri tome ne zaboravi i pomaganje pojedinaca kada se radi o izuzetnoj afirmaciji
5. da se ubuduće preduzme sledeće :
 - a) od odgovarajućih institucija, stručnih grupa ili kompetentnih pojedinaca treba zatražiti izradu elaborata o koncepciji likovne prezentacije zemlje u inostranstvu, i
 - b) realizaciju konkretnih zadataka poveriti kompetentnim institucijama, ali na temelju jasno zacrtanog programa i u okviru fiksiranog ugovora.

Berber Mersad: »Miniatura«, akvatinta, 1969.

Iako materijali sadrže mišljenja koja šire obuhvataju pitanje likovne saradnje sa inostranstvom, odnosno problem našeg istupanja uopšte, prisustvo inostranih likovnih prezentacija i njihov odjek kod nas, te pitanje saradnje SKKV sa Savezom, stručnim institucijama, problem obeštećenja umetnika i sl. u ovom momentu istaknute su samo one napomene koje mogu da posluže kao teze za diskusiju i donošenje jednog zajedničkog stava samo u pogledu našeg učešća na međunarodnim likovnim manifestacijama a posebno na ovim:

Bijenale u Veneciji,
Bijenale u Sao Paulu,
Bijenale u Tokiju,

Bijenale mladih u Parizu,
Bijenale u Aleksandriji,
Bijenale u Milanu,
Trijenale u Nju Delhiju

Potrebno je da Odbor zauzme stavove po seldećim pitanjima:

1. Značaj i uloga međunarodnih manifestacija u afirmaciji likovnih vrednosti
 - a) u proteklom periodu,
 - b) u uslovima savremenih kretanja
2. ocena jugoslovenskih istupanja sa a) estetsko-umetničkog aspekta i b) organizacionog
3. ocena postignutih rezultata
4. mesto međunarodnih likovnih manifestacija u daljoj afirmaciji jugoslovenske likovne umetnosti
5. koje međunarodne likovne manifestacije, s obzirom na njihov trenutni značaj, treba izdvojiti
6. da li kao jednu od formi rada SKKV treba i dalje održati učešće na međunarodnim likovnim manifestacijama i kojim.

Naime postoje mišljenja da učešća na međunarodnim likovnim manifestacijama, treba s obzirom na deetatizaciju kulturno-prosvetne saradnje prema inostranstvu, u narednom periodu prepustiti republikama i stručnim institucijama organizaciono i materijalno. Savezna komisija bi se javila samo kao nosilac dela sredstava i koordinator u odnosu na zemlju organizatora i nosioca organizacije, koji bi se utvrdio na osnovu podnetih elaborata od strane Odbora SKKV.

7. predlozi za dalji rad.

DRUGI MEĐUNARODNI SUSRET UMJETNIKA „VELA LUKA 70“

Od 15 do 30 avgusta je održan Drugi međunarodni susret umjetnika u Veloj Luci, Blatu, Korčuli i Orebiću.

Eksperimentalni karakter susreta i traženje novih puteva i saradnje sa bazom izražen je već i na prvom susretu u radu na individualnim i kolektivnim mozaicima.

I ovog puta je ostvarena saradnja sa svim privrednim i društveno-političkim organizacijama ne samo Vele Luke već i cijele opštine otoka Korčule. Pored tih organizacija finansiranje susreta je pomogla i Komisija za kulturne veze sa inostranstvom SR Hrvatske.

Međutim, tema Drugog međunarodnog susreta je bila daleko složenija i značajnija. Oko 50 stvaralaca iz 9 zemalja se okupilo na temu sinteze svih plastičnih umjetnosti na jedan nov, dosad neostvaren način.

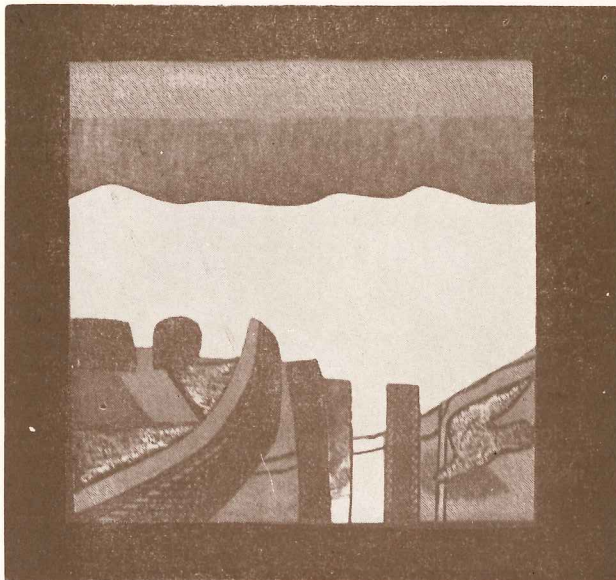
Arhitekti, slikari, skulptori, teoretičari i sociolozi su se okupili da zajednički rade na ostvarenju jednog turističkog naselja.

Svi dosadašnji pokušaji sinteze svodeni su na arbitralno priključivanje slikara ili skulptora projektu već gotovom

ili u velikoj mjeri razrađenom. U Veloj Luci se zajednički radilo od samog početka, već na stvaranju programa.

Ovaj izuzetni poduhvat je okupio arhitekte: Maurizio Sacripanti, Ugo la Pietra, Pedone (Italija), Yan Dzierzko (Poljska), Joseph Rykwert, Mark Livingston (Engleska)-Ricardo Porro (Kuba), Anatol Kopp, Herve Baley (Francuska), Mihajlo Mitrović, Stanko Mandić, Berislav Kalodera, Sergej Kamber, Nataša Jančić, Marijan Vejvoda, Feđa Košir i Bata Karapešić (Jugoslavija); skulptore: Goldoni, Toma Kauzlarić, Kosta Bogdanović, Rađivoje Knez (Jugoslavija), Ossa (Švedska), Pierre Martin Jacot (Švajcarska), Jean Filhos (Francuska) David Cashman (Engleska), Alina Szapocznikova (Poljska), Otani (Japan); slikare i grafičare: Achille Perilli, Scheggi, Giuseppe Zigaina (Italija), Romai Cieslevitc (Poljska), Claude Bellegarde (Francuska), Eda Murtić, Andrej Jemec, Ljuba Popović, Kosa Bokšan, Petar Omčikus, Kemal Širbegović, Štojan Čelić (Jugoslavija) i teoretičare i kritičare: Gillo Dorfles (Italija), Pierre Gaudibert, Georges Fall (Franc.), Dr. Vujadin Jokić, Vlado Bužanić, Vlado Gotovac, Dragutin Gostuški, Azra Begić (Jugoslavija), Jean Clarence Lambert i Gorald Gassiot-Talabot (Franc.); Učešćevalo je i nekoliko studenata iz Jugoslavije, Italije i Francuske.

Činjenicu da ovakvih poduhvata nema ni na zapadu, ni na istoku, kao i činjenicu da je baš jedna mala komuna organizator i mjesto ovakve akcije, treba vidjeti u svjetlu opšte svjetske situacije u umjetnosti, posebno u arhitekturi ali, prvenstveno je treba vidjeti u svjetlu traženja novih mogućnosti, direktne saradnje umjetnika i privrednika, mo-

Širbegović Kemal: »Obale«, linogravura, 1968.

gućnosti stvorene našim političkim sistemom, samoupravljanjem posebno. Veliki centri su opterećeni velikim pritiscima institucija, birokratizma, uzurpiranja vlasti u oblasti duha itd. Kod nas je sve to najčešće izraženo u obliku provincijalnog snobizma ili, kako to »Tajmsov« kritičar, Ruv kaže, »zaslepljenost modom koja je tuđa načinu života koji još nije osiromašio sebe bezličnom mehanizacijom.«

Ovoga puta su stvaraoci iz nekoliko stranih zemalja došli da daju svoj doprinos naporima koje činimo tražeći nove oblike i puteve, ništa ne prihvatajući nekritično, naporima da koje trenutno ima prostora jedino u malim komunama, u direktnom kontaktu sa radnikom, proizvođačem i potrošačem. Joseph Rykwert, arh. i teoretičar iz Londona, kaže: »Ovo je prvi put u mom iskustvu da su arhitekti angažirani već u stvaranju programa za izgradnju; i više od toga, da sarađuju sa slikarima i skulptorima od samog početka.« Govoreći o tome da je arhitektura danas čista tehnologija a ne arhitektura, da je arhitekta u procjepu između investitora i izvođača itd.

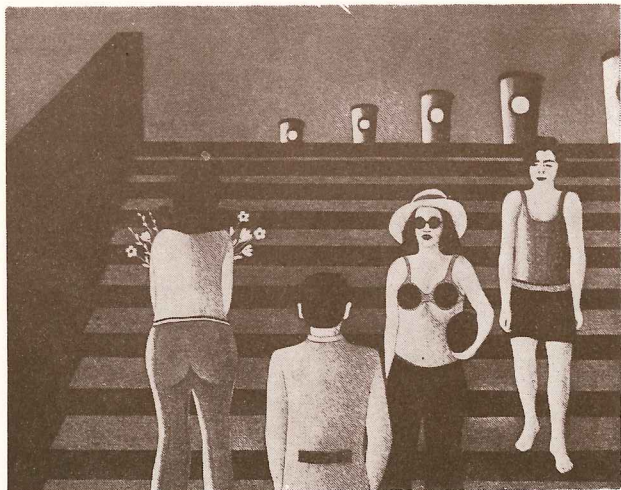
Prof. Gillo Dorfles, kritičar iz Milana kaže: »Opšte su poznati primjeri neuspjele izgradnje na obalama Španije, Italije a pogotovo Costa Smeralda na Sardiniji, itd. itd. Možda će baš Jugoslavija, koristeći svoj politički sistem,

da sa jedne strane izbjegne neuspjeha koje smo pomenuli a sa druge strane da omogući sintezu svih plastičnih umjetnosti, što je bila glavna tema međunarodnog susreta umjetnika u Veloj Luci.«

Slikar Bellegarde (Franc.) kaže:

»Problemi našeg društva su problemi industrijskog društva gdje je čovjek potpuno otkriven od prirode; bila bi dakle potrebna integracija umjetnosti u samo to društvo, čak ponovna integracija umjetnosti u prirodu i možda ćemo na taj način razumjeti odakle dolazimo i šta nas veže za naše današnje sredine.«

U atmosferi povjerenja i slobode, na početku rada su se formirale grupe, spontano, prema afinitetima učesnika. Sve je bilo otvoreno. Od prvobitne ideje da se ostvari naselje kao izložba potpisanih umjetničkih djela-stanbenih jedinica, preko niza vrlo interesantnih grupnih i individualnih prijedloga i projekata, došlo se na kraju susreta do konkretnih zaključaka. Formirane su dvije komisije. Jedna će se baviti prikupljanjem svih materijala koji će ući u publikaciju a druga će ostvariti regulacioni plan. Ta će komisija voditi računa o svim pozitivnim idejama, sugestijama i željama pojedinaca i grupa a regulacioni plan će riješiti ne samo lokacije grozdova kuća, projektovanih od grupe autora ili individualno, i pojedinačnih kuća, projektovanih takođe od grupe autora ili individualno, nego će odrediti i lokacije za sve prateće objekte koji će zatim biti stavljeni na konkurs među učesnicima susreta. To će biti baza za izradu definitivnih projekata za izgradnju.

Stanojev Milan: »Bili ste na plaži«, akvatinta, 1970.

Saradnja je ostvorena; u svim komisijama kao i u budućem žiriju za prateće objekte, prisutni su i predstavnici Vele Luke, investitora, koji je za ovu akciju odredio jedan od svojih najljepših terena, u uvali Plitvine, i arhitekti, skulptori, slikari i teoretičari.

U momentu kada je naša obala jedina mediteranska-evropska obala koja je dobrim dijelom netaknuta, kada imamo još malo vremena i šansu da napravimo nešto drugo a ne bezličnu, tehnološku arhitekturu, arhitekturu brojača kreveta i kreditora zainteresovanih samo za brz profit, u tom momentu i publikacija, kao širi kulturni doprinos u kome ima mjesta i za fantaziju i utopiju, i samo naselje, kao konkretno ostvarenje u datim mogućnostima, ta oba doprinosa mogu da imaju jedan veći značaj da budu pilot novih puteva.

Kemal ŠIRBEGOVIĆ

O STVARANJU PROIZVODNO-PRODAJNIH INSTITUCIJA PRI UDRUŽENJIMA LIKOVNIH UMJETNIKA

Materijal koji je ULUH dostavio nadležnim faktorima, Savezu i ostalim udruženjima sadrži vrlo zanimljivu analizu i predloge pa ga radi aktualnosti objavljujemo u neznatno skraćenom obliku.

»Plenum predlaže da Savez likovnih umjetnika Jugoslavije bude organizator sinhronizirane akcije međurepubličke suradnje na likovnom planu. U tu svrhu Plenum zaključuje da se u svim republičkim centrima organiziraju permanentne postavne najnovijih ostvarenja jugoslavenskih umjetnika a koje bi imale reprezentativni i prodajni karakter. Time bi se našim sugrađanima omogućilo dobivanje uvida u aktualna strujanja na likovnom planu, te omogućila bi se kupnja likovnog djela.«

Nives Kavurić: »Stazama razdjeljka«

(Iz zaključaka II. Plenuma Saveza likovnih umjetnika Jugoslavije održanog 10—11. V. 1968 u Ljubljani.)

Pomanjkanje shvaćanja likovnog djela kao »robe« dovelo je do neželjenih konflikata između likovnih stvaraoca i naše stvarnosti, a što se iskazivalo putem traženja razumijevanja »društva« za ekonomske probleme likovnih umjetnika.

2.

Neorbno shvaćanje likovnog djela dovelo je do štetnih posljedica za rad likovnih umjetnika.

1. Neorganizirana proizvodnja i potpuno pomanjkanje distributerske mreže u potpunosti je uništilo tržište, tako da danas likovno tržište stvarno ne postoji.
2. Društveni organi, putem fondova (preostalih kao jedan od rijetkih ostataka birokratske raspodjele društvenih sredstava), pojavljivali su se kao jedini stalni kupci slika, te su uslijed toga poprimili socijalno-potporne obilježje.

3. Pomanjkanje stalnog tržišta i socijalni karakter »državnih« otkupa doveli su do toga da se otkupom jednog djela nastoji nadoknaditi autorov izdatak na stvaranju cijele izložbe — a to znači da je cijena likovnog djela stvorena kriterijima koji imaju vrlo malo zajedničkog sa stvarnom vrijednošću slike, odnosno da se stvarala umjetna visoka cijena. Takova visoka cijena još dalje je smanjivala mogućnosti stvaranja tržišta.

4. Narudžbe pojedinih investitora u okviru izgradnje arhitektonskih objekata vrlo se rijetko pojavljuju, to nemaju značajnijeg udjela u ekoiomskoj poziciji likovnih umjetnika (kod nas i u svijetu), premda humana stremjenja razvitka ovdje stvaraju potencijalno vrlo snažno polje ekspanzija likovnih umjetnosti. Osjećaj potrebe za humaniziranje sredine i ekonomske nedaće doveli su svojevremeno do traženja izlaza u birokratskim propisima po kojima bi investitor bio dužan određeni postotak investicione sume utrošiti na »umjetnost«. Praksa je, logično, demantirala ovaj apsurdan zahtjev.

5. Pomanjkanje mogućnosti da likovni umjetnik živi od svoga rada doveli su do situacije, pa i povremenog teoretskog opravdanja, stvaranja materijalnih sredstava za egzistenciju i likovni rad putem rada na dizajnu propagandnih materijala, publikacija, izložbi, sajmova, upotrebnih predmeta i sličnih privrednih proizvoda. Ovakovo shvaćanje i praksa doveli su, s jedne strane, do diletanskog obavljanja zadatka dizajnera (stručnjaka posebno obučenog upravo za taj rad) i do negiranja potrebe dizajnera u našoj sredini, a s druge strane, doveli su do toga da se osnovni rad (likovno djelo) radi sporadično, od viška vrijednosti i vremena preostalog od rada na dizajnu — odnosno da je i likovni rad trpio na kvantiteti i kvaliteti.

6. U našoj sredini ipak postoji izvjestan broj likovnih umjetnika koji žive samo od svoga likovnog rada. No taj broj je vrlo malen u odnosu na broj likovnih radnika, a i njihova mogućnost života i rada bazira se u prodaji na inozemnom, a ne na domaćem tržištu, te oni u svojoj izuzetnosti upravo potvrđuju iznešene konstatacije.

7. Birokratski odnos prema likovnim umjetnicima (konstatiran kod fondova za otkup) manifestira se u još jednom vidu: dok likovni radnici i naša šira zajednica nisu stvorili instrumente pomoću kojih bi se financirala likovna produkcija (znači primarno-kreativni rad), u isto vrijeme postoji budžetski osiguran rad institucija koje se bave izučavanjem, sakupljanjem i izlaganjem likovnih djela (znači sekundarno-arhivski rad). Tako je osiguran život i rad onih ljudi koji se bave izučavanjem i skupljanjem rada ljudi koji nemaju mogućnosti da žive od svoga rada.

3. Pojava nerobnog tretiranja likovnog djela ima i druge negativne posljedice od kojih šteti i naše društvo kao cjelina.

1. Pomanjkanje organizirane proizvodnje i prodaje dovodi do situacije da se, danas, praktički u zemlji ne može kupiti likovno djelo, odnosno da je kupac prisiljen ići u atelje likovnog radnika i tamo kupiti sliku. Ovo pretpostavlja poznavanje dotičnog likovnog umjetnika, averzije kontakta, neugodnost nekupovanja i niz ostalih nelagodnosti koje prate ovakovu situaciju. Odnosno, dovodi do toga da široki krug potencijalnih potrošača, umjesto kvalitetnog likovnog djela, svoje stambene ili radne prostore ostavlja prazne ili ih ispunjava neadekvatnim radovima. To indirektno znači da likovna kultura (kao specifičan vid nadgradnje ljudskosti) nestaje iz naše sredine, oštećujući time humane aspekte našeg društva.

2. Pomanjkanje organizirane proizvodnje i prodaje dovodi do situacije da se likovni radnik, u cilju plasmana svoga djela, povezuje sa inozemnom galerijom koja preuzima rizik financiranja rada i organizira prodaju. Kako ovaj rad predstavlja i finansijsku dobit za inozemnu galeriju, to znači da se višak vrijednosti rada našeg likovnog radnika slijeva u budžet inozemne galerije. Ova pojava ne bi bila negativna u slučaju da postoji i jugoslavenska organizacija koja bi eksploatirala taj rad. No, u stvarnom stanju nepostojanja ove organizacije, ovo znači neracionalno prosipanje vlastitih snaga i mogućnosti.

3. Veze likovnih radnika sa inozemnim galerijama su rijetke i počivaju na vlastitoj snalažljivosti pojedinog autora. To znači da je i organizirani plasman likovnih djela na inozemnom tržištu vezan na slučajnost neke galerije, ili na slučajnost veze autora sa nekom galerijom. Teško je zamisliti nacionalnu ekonomiku u kojoj bi plasman domaće robe zavisio od inozemne trgovačke mreže — a teško je vjerovati da to funkcioniра i na području likovnih djela.

4. Poznata je činjenica koliko za plasman pojedinog autora znači organizirana obrada tržišta i što sve ta obrada sadrži. U svojoj biti to je organizirani oblik propagande identičan propagandi za bilo koji industrijski artikal. S tom organiziranom afirmacijom likovnog radnika stvara se i afirmacija kulturne sredine iz koje autor potječe, a to znači stvara se i renome kulture nacije, ili društva kome autor pripada. Pomanjkanje ovakvog plasmana naših autora dovodi i do pomanjkanja međunarodne afirmacije kulture naše zemlje — a to znači neocjenivu štetnost za stvaranje objektivne slike naše zemlje u očima međunarodne javnosti. Odnosno, dovodi do toga da je veliki politički međunarodni ugled naše zajednice dezavuiran na likovno-umjetničkom planu u svjetskoj zajednici. Sigurno je da ova zaostalost (fiktivna, a ne stvarna) negativno utječe na društveno-političku afirmaciju, te time šteti općim intencijama našeg društva.

5. Komercijalna vrijednost likovnog djela znači, u svojoj biti, najracionalniji plasman materijalnog dobra, jer se uz minimalan utrošak materijala stvara vrlo visoka tržna vrijednost. Ova tržna vrijednost ima značaja i za nacionalnu ekonomiku (bar kod razvijenih zemalja). I u našoj sredini postoje danas potencijalni kupci: s jedne strane, to su osobe koje su zadovoljile materijalne mogućnosti standarda (stan, namještaj, oprema kućanstva aparatima, automobil sa garažom i vikend-kuća), a s druge strane, to su brojni turisti koji u sve većim razmjerima posjećuju našu zemlju. I jedni i drugi imaju potrebu da postojeći višak finansijskih sredstava ulože u nešto »lijepo i vrijedno« — a upravo u razvijenim zemljama, to lijepo i vrijedno obično se poistovjećuje sa likovnim djelom.

No pomanjkanje organizirane proizvodnje i prodaje, pomanjkanje mogućnosti da potencijalni domaći ili inozemni kupac kupi ovo djelo, dovodi do toga da se djela i ne kupuju. Odnosno, da još jedna mogućnost ekonomske nadgradnje (društva i pojedinca) ostaje neiskorištena.

Zaključujući ovo razmatranje možemo konstatirati da pomanjkanje normalnog tretiranja likovnog djela, kao artikla sa tržnom vrijednošću, šteti interesima kako likovnih radnika, tako i naše zajednice kao cjeline. Šteti u ekonomskom, društvenom i političkom planu.

Sredstva koja naša zajednica daje za likovne umjetnosti dragocjen su prilog za njihovu sistematizaciju, valorizaciju i očuvanje te kao takova treba ih u istom ili povećanom razmjeru zadržati za rad ustanova koja se time bave. No sredstva za rad i život likovnih umjetnika ne smiju se i ne trebaju tražiti iz budžetskih izvora, već se moraju osigurati normalnom tržnom vrijednošću likovnog djela.

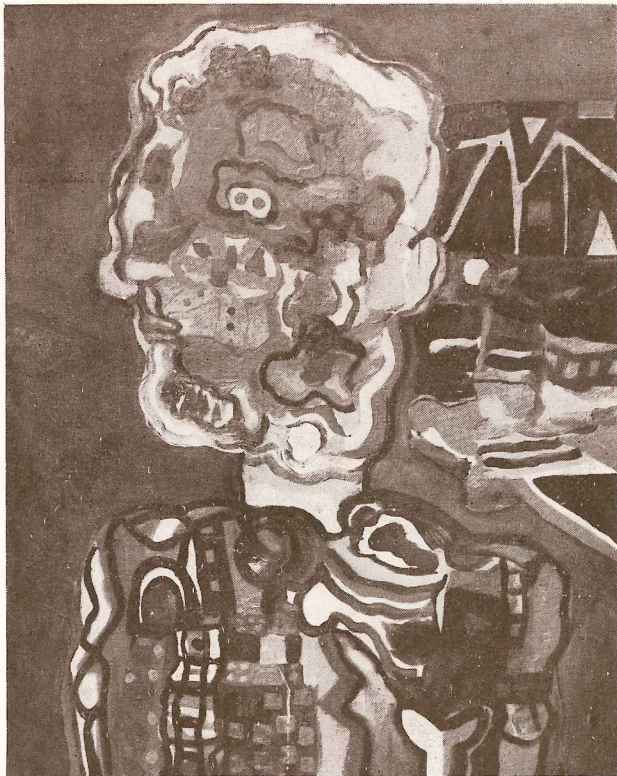
Ovakvo shvaćajući problematiku materijalne baze stvaranja likovnog djela (a time i stvaranja umjetničkog djela), likovni radnici smatraju da će se najsadržajnije uključiti u tokove naše privredne i društvene reforme.

Ostvarenje ove koncepcije uvjetuje i rješenje nekih pretpostavki — a prije svega stvaranje privredno organizirane forme proizvodnje i prodaje likovnog djela. Onako kako to postoji za svaki ostali privredni artikal, odnosno onako kako je to organizirano na nizu primjera inozemnih galerijskih kuća, kao upravo takovih proizvodno-prodajnih poduzeća. Sadržaj rada sastoji se u slijedećem:

1. Organiziranje proizvodnje putem sklapanja ugovora sa pojedinim autorima u cilju garaniranog otkupa, s kojim se autoru osigurava materijalna egzistencija — onako kao što se sklapa ugovor o radnom odnosu sa svakim radnikom u našoj industriji.

2. Putem organizirane i sistematske proizvodnje sniženje proizvodno-prodajne cijene likovnog djela, a time stvaranje uslova za plasman na širokom tržištu.

3. Organiziranje prodajne službe sa svim elementima što se pod tim podrazumijeva (stvaranje kataloga potencijalnih kupaca, reklamna obrada tržišta, stvaranje prodajnog prostora, sistematsko praćenje djela i autora, praćenje i organiziranje plašmana kritičkih tekstova u štampi, izdavačkoj djelatnosti ili slično).
4. Organiziranje međunarodne prodaje likovnih radova putem povezivanja sa odgovarajućim galerijama u svijetu — a što znači stvaranje domaćeg tržišta za inozemne autore i inozemnog tržišta za domaće autore.
5. Organizovanje produkcije likovnih djela koja traže umnožavanje (grafika) i organiziranje reprodukcije istaknutih djela pojedinih autora u veličini podesnoj za stavljanje na zid.
6. Organiziranje kvantitativnog i kvalitativnog uspjeha same galerije putem organiziranja izložbi ili štampanja publikacija u zemlji i inozemstvu, te tako stvaranje povjerenja i tradicije u stvarnu vrijednost djela koje galerija plašira.
7. Organiziranje servisne službe za plasman likovnih djela na cijelom području naše zemlje i organiziranje uključivanja autora cijele zemlje u djelatnost galerije.
8. Organiziranje galerijskog rada kao pionirskog posla u našim uslovima u cilju stvaranja temelja privredne organizacije likovnih radnika.

Bora Iljovski: »Graditelj«

Ovakav privredni pristup likovnom djelu, i adekvatno organizirana radna zajednica na principu rada svake privredne organizacije ima mogućnosti da postigne puni uspjeh. Iskustva inozemnih galerija govore tome u prilog. Činjenica da su propale akcije koje su sličnu aktivnost pokušale organizirati nije argument protiv formiranja galerije. Ti pokušaji rađeni su u vrijeme kada stepen društvenog standarda nije dostigao današnji visoki nivo razvika, odnosno kada nisu bilo zadovoljene životne funkcije porodice i nije bilo raspoloživog viška vrijednosti za kupnju likovnog djela. Međutim upravo današnji nivo društvenog standarda ukazuje da je ova galerija potrebna i da ima svoj razlog postojanja.

5. Naša zajednica ulaže velika sredstva za prezentiranje radova naših likovnih umjetnika putem financiranja kolek-

tivnih ili pojedinačnih izložbi u zemlji i inozemstvu. Gotovo svaki naš veći grad ima lokalnu, republičku ili saveznu likovnu manifestaciju panoramskog ili tematskog karaktera, financiranu iz društvenih sredstava. Zajednička karakteristika svih tih izložbi je prigodni i manifestacioni značaj, te one imaju vrijednost za kulturni život sredine u kojoj se održavaju. Međutim, sve te izložbe traju relativno kratko vrijeme (15 do 30 dana), a kroz sve ostalo vrijeme domaći čovjek, ili inozemni posjetilac, praktički nigdje nema mogućnosti upoznavanja aktualnih likovnih problema i dometa naše sredine. Ovo je štetno kako za likovne umjetnike tako i za našu društvenu zajednicu, jer latentno postojeće kvalitete ostaju sakrivene i kroz to njihovo nepostojanje stiče se negativan utisak o kulturnoj angažiranosti naše društvene zajednice.

Naša društvena zajednica ulaže velika sredstva i za prezentiranje radova naših likovnih umjetnika u muzejskim galerijama, te se može reći da je ovo dovoljno za reprezentiranje naše kulturne sredine. Međutim postavke tih galerija, po logici svoga djelovanja, uvijek zaostaju za aktualnostima, pa je prvotna konstatacija ipak ispravna. Nadalje, muzejske galerije ne bave se prodajom likovnih djela, a to znači da je onemogućeno ono širenje kulture naše sredine, koje nastaje kupnjom likovnog djela i njihovim prezentiranjem u domaćem ili inozemnom ambijentu.

Organiziranjem komercijalne galerije, koja bi već uslijed svoje normalne izložbene politike morala imati na okupu sva značajna imena likovnih umjetnika Jugoslavije, riješila bi automatski ovaj akutni problem našeg društva, i time skinula potrebu da komuna financira baš svaku izložbu koja se na njenom području održava. Odnosno, svaki naš grad dobio bi permanentnu izložbu najaktuelnijih dostignuća likovnih umjetnika Jugoslavije, a da za tu svrhu ne bi morao odvajati društvena sredstva.

Ovako shvaćena galerija na indirektni način uključuje se u kulturni život sredine, ispunjavajući ga jednom danas nepostojećom vrijednošću. Odnosno, uslijed vlastite privredne djelatnosti likovni umjetnici, umjest traženja dotacije za stvaranje permanentne izložbe jugoslavenskih likovnih umjetnika u pojedinom gradu, ostvaruju sami finansijska sredstva za egzistiranje te izložbe. To znači da formiranje ove galerije koristi zajednici i na širem društveno-kulturnom planu.

POVODOM SAVETOVANJA O SPOMENICIMA

Marta meseca ove godine održano je u Beogradu savetovanje o zaštiti spomenika NO rata u Srbiji. Organizatori su bili Republički sekretarijat za obrazovanje i kulturu i Komisija za uređenje i zaštitu spomenika NO borbe i rata za oslobođenje naših naroda.

Neophodno je naglasiti da u organizaciji ovog savetovanja, sem nekoliko likovnih umjetnika-pojedinaca, nisu učestvovala ni Udruženja ni Savez likovnih umjetnika nego između ostalih: Turistički savez Srbije, Republički sekretarijat za zdravlje i socijalnu politiku, Republički zavod za zaštitu prirode itd., što govori o jednom čudnom simptomu da likovni stvaraoci i likovno stvaralaštvo još uvek stoje sa druge strane granice odlučivanja, o njima se sudi i njima se sudi još uvek sa neumetničkih pozicija.

Ovo savetovanje je pokazalo da se spomenicima poklanja izvesna pažnja, ali uglavnom kao ilustracijama događaja

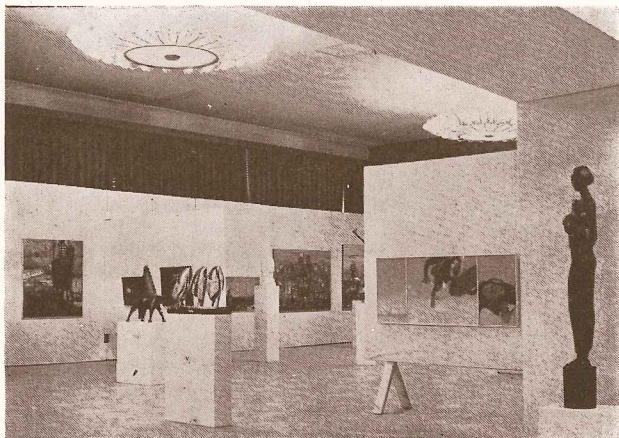
i ličnosti kojima su posvećeni, a ne i kao delima koja bi i svojim likovnim kvalitetima značila umetničke i kulturne vrednosti. Stoga je normalna činjenica da samo malen broj, u šumi podignutih, spomenika može da se podvede pod estetske kriterijume.

U toku rada Savetovanja čule su se i primedbe koje su govorile o tome da se samo malom broju likovnih umetnika omogućava realizacija spomenika. Samo uzak krug likovnih stvaralaca ima kontakte sa Savezima boraca koji uglavnom figuriraju kao naručioci. Samo neznatan broj likovnih umetnika dobija direktne porudžbine, nešto veći se nalazi u orbiti iz koje se biraju učesnici za zatvorene konkurse, dok najveći broj nema direktnog pristupa u oblast rešavanja ovih problema i svoje šanse traže u anonimnim konkursima šireg obima u kojima uglavnom nastupaju kao finansijeri svoje društvene i umetničke angažovanosti i organizacija koje raspisuju konkurse, i koje smatraju da je normalno da umetnici finansiraju određene društvene porudžbine.

Ovo bi, međutim bilo sasvim normalno, jer znači izvestan vid selekcije, da najveći deo spomeničkog fonda nije izišao iz amaterskih ruku i kamenorezačkih radionica.

Na savetovanju se čuo i predlog da bi se moglo stati na put plasiranju kamenorezačke kič produkcije postavljanjem skulptura u prostore gde su predviđena spomen obeležja, tako da bi skulpture, umesto raznih ploča i piramida, bile postavljane kao prostorni elementi u znak sećanja na događaje i ličnosti koje prema našim društvenim normama treba sačuvati od zaborava.

8

Iz galerije Doma JNA

Posle ovoga postaje jasno da bi Savez likovnih umetnika Jugoslavije, jer ovakvo stanje ne vlada samo u Srbiji, mogao na svom kongresu da donese zaključak na osnovu koga bi vršio pritisak na društvene organizacije kako bi likovnim delima, posebno skulpturama, bilo omogućeno da se nađu u prostorima i da ponesu funkcije spomen obeležja u slučajevima u kojima se ne radi o događajima i mestima od izuzetnog značaja i za koja se ne raspisuju konkursi za spomenike.

Pored vajarskih simpozijuma, koji znače svojevrsnu eksploataciju vajara, na koju oni pristaju usled nemogućnosti izbora, a u želji da ipak plasiraju svoja dela, ovaj vid uklapanja u prostore skulptura i drugih monumentalnih dela likovnih umetnosti značio bi perspektivu zbog koje je vredno ulagati napore.

M. K.

PRAVILNIK

III IZLOŽBE NARODNOOSLOBODILAČKA BORBA U DELIMA LIKOVNIH UMETNIKA JUGOSLAVIJE

Izložba »Narodnooslobodilačka borba u delima likovnih umetnika Jugoslavije« je tradicionalna manifestacija likovnih umetnika Jugoslavije na temu naše revolucije. Izložba se priređuje svake pete godine povodom jubileja Jugoslovenske narodne armije.

I ORGANIZATOR

Izložbu organizuje Galerija Doma JNA Beograd. Za izložbu je imenovan Organizacioni odbor koji poziva sve umetnike, članove Saveza likovnih umetnika Jugoslavije, organizuje i postavlja izložbu, imenuje žiri za nagrade, donosi poslovnik o radu žirija, imenuje redakcioni odbor za katalog i ostale dokumente izložbe.

II USLOVI IZLAGANJA

1. Pravo na izlaganje imaju svi likovni umetnici: slikari, vajari i grafičari, članovi Saveza likovnih umetnika Jugoslavije.
2. Svaki umetnik može izlagati najviše dva dela nastala u vremenu 1967—1971.
3. Slike i skulpture treba da budu galerijskog formata. Skulpture se izlažu isključivo u materijalu, a grafike dostaviti u listovima.
4. Organizator zadržava pravo da ne izloži dela koja nisu u skladu sa postavljenim zahtevima.

III TEME

Predrevolucionarni period i priprema za oružani ustanak.

Oružana borba Narodnooslobodilačke vojske i Jugoslovenske armije svih naroda i narodnosti Jugoslavije od ustanka do kraja rata.

Ustanak, epopeje (Kadinjača, Sutjeska, Kozara, Pohorje, Februarski pohod makedonskih brigada, Neretva, Igman itd.) i sve ostale teme inspirisane oružanom borbom naroda i narodnosti Jugoslavije. Omladina u borbi, diverzije, kulturno prosvetni rad, pokreti, bolnice itd.

Portreti revolucionara, narodnih heroja, komandanata, ilegalaca, kurira, boraca.

Pejzaži istorijskih mesta iz revolucije.

Mrtve prirode naoružanja i opreme boraca.

IV NAGRADE I ŽIRI

Jugoslovenska narodna armija za najbolja likovna ostvarenja na postavljene teme na dan otvaranja izložbe dodeljuje sledeće nagrade:

ZA SLIKARSTVO ZA SKULPTURU ZA GRAFIKU

I nagrada 7 000	7 000	7 000
II nagrada 5 000	5 000	5 000
III nagrada 3 000	3 000	3 000

1. Žiri za dodelu nagrada ima 15 članova i to:

- predstavnik Saveza likovnih umetnika Jugoslavije
- šest predstavnika umetničkih saveta republičkih udruženja
- pet istaknutih javnih i kulturnih radnika Jugoslavije.
- tri predstavnika JNA

2. Žiri je dužan da dodeli sve nagrade.

3. Članu žirija izlagaču ne može biti dodeljena nagrada.

4. Žiri je dužan da održi sednice na postavljenoj izložbi.

5. Organizator će zainteresovati i druge državne, republičke, društveno političke, kulturne i privredne organizacije i ustanove da dodeljuju nagrade i otkupne nagrade. Ove nagrade neće biti manje od 2.000 dinara, a otkupne nagrade manje od 7.000 dinara. Do kraja ove godine organizator će obavestiti sve umetnike o tim nagradama.

V DOKUMENTI IZLOŽBE

1. Pored poziva svakom umetniku se šalje pravilnik izložbe formular za prijavu dela i nalepnice za eksponate.

2. Organizator štampa katalog sa po jednom reprodukcijom od svakog izlagača.

3. Organizator za izložbu štampa plakat 140 × 100 cm

Horić Arfan: »Kosmonaut«

VI NAČIN SLANJA I VRAĆANJA RADOVA

1. Izlagač je dužan da radove dostavi u zakazanom roku, da ih obezbedi odgovarajućim pakovanjem, ambalažom kako bi ista mogla poslužiti prilikom vraćanja. Troškove transporta do Beograda snosi izlagač.

2. Radovi se šalju na adresu: Dom JNA Beograd, Braće Jugovića 19.

3. Izlagači iz Zagreba, Ljubljane, Skopja, Sarajeva i drugih mesta u njihovoj blizini dela dostavljaju domovima JNA u Zagrebu, Ljubljani, Skopju i Sarajevu, a odatle ih organizator do Beograda prevozi kamionima.

4. Izlagači iz Beograda mogu svoja dela doneti u Dom JNA u Zagrebu, Ljubljani, Skopju i Sarajevu, a odatle

5. Troškove transporta u povratku snosi organizator.

VII USLOVI PRODAJE

1. Izlagač je dužan da za svako delo odredi prodajnu cenu.

2. Prodato delo se predaje kupcu pa završenoj izložbi.

3. Organizator se obavezuje da obavesti i pošalje cenovnike izloženih dela svim zainteresovanim organizacijama i kupcima kako bi se otkupio što veći broj radova.

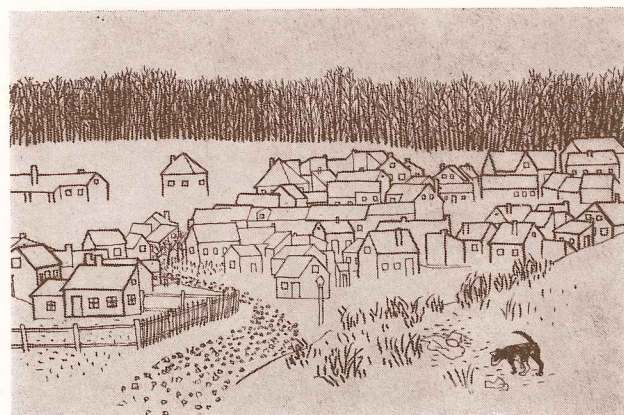
VIII VREME TRAJANJA IZLOŽBE I PREDAJA DELA

1. Izložba se priređuje u Domu JNA Beograd u vremenu od 25. juna do 15. septembra 1971. godine.

2. Prijavne liste dostaviti Domu JNA Beograd, Braće Jugovića 19, najkasnije do 1. marta 1971. godine.

3. Radove predati Domu JNA Zagreb, Ljubljana, Skopje i Sarajevo najkasnije do 10. aprila 1971. godine, a Domu JNA Beograd poslati železnicom, poštom ili lično doneti najkasnije do 15. aprila 1971. godine.

ORGANIZACIONI ODBOR III IZLOŽBE NOB U DELIMA LIKOVNIH UMETNIKA JUGOSLAVIJE

Edo Kovačević: »Barutanski jarak«, grafika između dva rata — Firenza

SVIM ČLANOVIMA SAVEZA LIKOVNIH UMETNIKA JUGOSLAVIJE

Povodom ukidanja Jugoslovenskog Trijenala i organizovanja IV izložbe koja ima ambiciju da pod istim imenom nastavi delatnost ukinutog Trijenala. Savez likovnih umetnika Jugoslavije održao je, 11. juna 1970. prošireni plenium i sastanak Umetničkog saveta na kome je doneta ocena ovih promena i predlozi za akcije koje Savez, kao moralni dužnik afirmacije dela likovnih stvaralaca u našoj zemlji mora da preduzme. Trijenale, njegovo samovoljno ukidanje i još samovoljnije menjanje karaktera jednog opštejugoslovenske izložbe nisu obična epizoda sa ograničenim značajem u našem kulturnom životu, nego eksces koji provocira pitanja suštine slobode stvaranja, slobode izlaganja i slobodne umetničke utakmice.

Direktan povod za angažovanje Saveza u ovom trenutku jeste činjenica da Savez likovnih umetnika Jugoslavije, kao

inicijator, pokretač i jedan od osnivača Jugoslovenskog trijenala nije ni konsultovan, niti mu je omogućeno da u čitavom postupku ukidanja i promena sadržaja IV izložbe izrazi svoje stavove i zahteve za koje se smatra društveno pozvanim a pred članstvom i javnošću profesionalno odgovornim.

Institucija Trijenala i njene izložbe izrasli su iz potreba jugoslovenskog likovnog stvaralaštva da na jednoj zajedničkoj manifestaciji prikažu i uporede rezultate svoga rada, da odrede mesto tih rezultata u određenom trenutku vremena i da što široj jugoslovenskoj javnosti prezentira svoj rad na uvid i ocenu. Potreba jedne takve izložbe ima dugu predistoriju. Sa prvom jugoslovenskom izložbom 1904 pa do danas ta je ideja živela, gasila se i obnavljala prema malosti istorijskih situacija. Izložbe Trijenala jugoslovenske umetnosti koje su održane od 1961 do ukidanja, bez obzira na izvesna kolebanja u organizacionoj strukturi, uspevale su da prikažu stanje jugoslovenske likovne umetnosti vodeći računa da budu zastupljene sve pojave i sve ličnosti preko vrednih rezultata. Poslednji, III Trijenale predstavljao je uravnoteženu celinu i u organizacionom smislu a sadržinski je najviše do sad odgovorio postavljenim ciljevima.

Dajući gradu Beogradu osnivačka prava i dužnosti, inicijatori a među njima i Savez likovnih umetnika Jugoslavije nisu tim aktom isključili sebe iz prava na odlučivanje o daljnjoj sudbini Trijenala. Začuđujuća je odluka Skupštine grada Beograda da, ne konsultujući one koji su za to pozvani (Savet Trijenala, Savez likovnih umetnika Jugoslavije i ostale zainteresovane društvene institucije) a ignorišući mišljenja onih koje je konsultovala (Udruženje ikovnih umetnika Srbije i Akademija za ikovne umetnosti u Beogradu), donese odluku o ukidanju ustanove Trijenala. Ne konsultujući Savez likovnih umetnika Jugoslavije kao asocijaciju koja je na dobrovoljnoj bazi okupila sve likovne umetnike Jugoslavije ozbiljno su narušena samoupravna prava njenih članova a sama asocijacija je doživela grubo društveno obezvređenje. Želimo da podsetimo da Savez likovnih umetnika Jugoslavije i udruženja koja ga čine već decenijama drže na svojim leđima ogromnu deonicu našeg javnog kulturno života odžavajući jedan neviđeno živ i kontinuiran program izložbi u zemlji i inostranstvu. Iz sredstava udruženja i samih članova.

Trijenale je ukinut čak i bez pribavljenog mišljenja Saveta Trijenala kao najvišeg samoupravnog organa ustanove i to tri meseca pre otvaranja nove izložbe.

Ustupajući poslove tehničkog servisa a kasnije i idejnih »komponovanja« IV izložbe Muzeju savremene umetnosti u Beogradu sve ingerencije prenete su na Savet muzeja odnosno na njegove stručne službe. Iz načina kako je imenovan Organizacioni odbor i iz sastava toga odbora logično proističu sve promene karaktera i ciljeva izložbe Trijenala:

1. Odstupljeno je od proklamovanih i opšte priznatih principa slobodne utakmice i konkurisanja delom (a ne stavom i pripadnošću nekoj od umetničkih estetskih orijentacija).
2. Odstupljeno je od principa da se organizacija izložbe sprovede na osnovu pravilnika donetog demokratskim i široko zasnovanim predlozima zainteresovanih organizacija.

Već i površno upoznavanje sa »konceptijskom« koncepcijom Organizacionog odbora IV izložbe pokazuje menadžerske opsesije organizatora, kolonijalni mentalitet, eksport-import shvatanja istorijskog trenutka naše kulture. Nas bi to manje interesovalo kada se ovakvim postupcima nebi legalizovale, već godinama prisutne, tendencije institucionalizma, odnosno stvarnja monopola u kulturi, što za nas u krajnjoj liniji znači diktata u pitanjima umetnikove egzistencije i stvaranja. U tom smislu »slučaj Trijenale« je zaista samo epizoda u opštim tendencijama koje su poslednjih godina izražene u nameri i praksi institucija da, obično u saradnji sa birokratama, utiču na sve što se u umetnosti i oko nje događa.

Savez likovnih umetnika Jugoslavije i udruženja likovnih umetnika traže punu solidarnost svojih članova da bi smo trajnije rešili egzistencijalna pitanja naše likovne umetnosti i likovnih umetnika.

Pošto je Trijenale kao jedina sveopšta manifestacija likovne umetnosti ukinuta, bez znanja i saglasnosti likovnih umetnika Jugoslavije i njihovog Saveza, pod okolno-

stima koje znače direktno negiranje potrebe društvenog dogovora i prava likovnih umetnika da o sudbini ove svoje manifestacije odlučuju, plenum je doneo sledeći zaključak:

Savez ikovnih umetnika Jugoslavije ne može u novoformiranoj organizaciji IV izložbe Trijenala da vidi legitimnog naslednika dosadašnjeg Trijenala pa poziva njenog osnivača da prespita svoju odluku o ukidanju Trijenala.

Ukoliko osnivač to ne želi da učini Savez likovnih umetnika Jugoslavije uzeće na sebe pravo i obavezu da pokrene inicijativu za nastavak rada i produženja već stvorenih tradicija Trijenala u gradu u kome za to nađe razumevanje, a svoju će inicijativu sprovesti u duhu poštovanja demokratskih prava, respektovanja istinskih vrednosti i slobode stvaranja.

U Beogradu
11. juna 1970.

Za Plenum Saveza likovnih umetnika Jugoslavije:
Vančo Gjorgijevski, predsednik
Radenko Mišević, generalni sekretar
Za Umetnički savet Saveza:
Franjo Likar

POKRETNE IZLOŽBE

Nema sumnje da je zadatak ovog društva da učini umetnost pristupačnom, bez nevidljivih, ali prisutnih rovova koji okružuju muzeje savremene umetnosti u kojima se skupljaju i čuvaju dela likovnih umetnika današnjice.

Da bi se načinila bliskim, ostvarenja naših savremenih slikara i vajara moraju biti pred očima ljudi, na domaku ruke; veoma je važno učiniti ih sastavnim delom čovekovog života.

Muzeji, a sve više i galerije, ograničavaju svoju aktivnost na sakupljanje, čuvanje, održavanje i proučavanje dela savremenih i klasičnih majstora. Prosvetno-pedagoška služba je, poslednja briga ovih institucija. Potpuno se gubi iz vida da je funkcija i galerija i muzeja da nauče ljude da shvataju i vole dela svojih savremenika: slikara, vajara, grafičara; da je njihova realna vrednost, odnosno društvena i kulturna korisnost, uslovljena brojem njihovih posetilaca. Godinama to govorimo, ali se time mnogo ne pomeramo unapred.

Savremeno likovno stvaralaštvo doživljava svoj trenutak prezentacije samo u većim kulturnim centrima, uglavnom centrima republike. Na prste se mogu izbrojati izložbe slika ili skulptura domaćih autora, koje su prešle prag muzeja ili galerija u kojoj su organizovane.

Takvo stanje nepokretnosti nagnalo je Savez likovnih umetnika Jugoslavije da razmotri mogućnost osnivanja pokretnih, putujućih izložbi, čiji bi zadatak bio da informiše, upozna, međusobno zbliži što širi krug ljudi sa savremenim tokovima u likovnoj umetnosti svih centara naše zemlje u kojima se ona stvara.

Kako to postići?

Jedan od najefikasnijih puteva je — obratiti se mladima, stvoriti pokret ljubitelja likovnih umetnosti, poput Muzičke omladine. No kako takva organizacija ne postoji u drugim zemljama Evrope, teško da će do takvog pokreta doći u nas. Pošto se analogije teško prihvataju ako nemaju ino-

strani uzor, ostaje nam da širenju likovne kulture i upoznavanju radnih ljudi sa stvaranjem savremenih likovnih umetnika pristupimo uz pomoć jedne **putujuće galerije**.

Organizatori izložbi: Savez likovnih umetnika Jugoslavije mogu da budu republička i pokrajinska udruženja, za svoje članstvo, s tim što bi teritorija dejstva bila svoja republika, odnosno pokrajina.

Ukoliko bi izložba prelazila te okvire, bilo bi dobro da prava organizatora budu preneti na Savez likovnih umetnika Jugoslavije.

Sadržina izložbe: Dela jednog umetnika, grupe slikara, ili vajara, odnosno grafičara, pregled savremenih tokova u likovnom stvaralaštvu itd.

Način prevoza: Kombi. Vozač bi istovremeno mogao da bude kustos-istoričar umetnosti, što nije nemoguće. Najzad, kustosi Galerije reprodukcija svetskih majstora slikarstva su istoričari umetnosti, ali i vozači.

Sredstva za nabavku automobila (nazovimo ga »Artmobil«) dao bi delimično Savezni fond za unapređivanje likovnog stvaralaštva »Moša Pijade«, koji bi, iz Saveznog budžeta za izložbe međurepubličkog karaktera (ili prema dogovoru) povinu. Republička udruženja bi, u fondovima za unapređivanje kulturnih delatnosti, našla izvor iz kojeg bi se pokrile ovakve investicije.

Organizatori pokretnih galerija savremenih likovnih umetnika za 1970. godinu, tražio namenska sredstva za njegovu ku-republička i pokrajinska udruženja — s jedne strane;

Radnički i narodni univerziteti, domovi kulture, mesne galerije i muzeji, radne organizacije u privredi kao koorganizatori, s druge strane.

Dužina trajanja izložbe: Po pravilu najviše 10—15 dana. Putujuća izložba mora da ima maršutu, u koju su upisana sva mesta u kojima će se izložba prirediti, sa tačnim vremenskim naznakama trajanja. Sve bi to omogućilo koorganizatorima da blagovremeno reklamiraju ovu likovnu manifestaciju, da od nje načine prvostredni kulturni događaj.

Način prezentacije: Na pokretne panoje, koji bi se lako montirali u prostoriji namenjenoj za održavanje izložbe, okačiti dela koja se izlažu. Panoi bi se prevozili kao i slike.

Posle otvaranja, koje bi **obavezno** trebalo da izvrši poznati kulturni ili javni radnik mesta, neophodno je da kustos pokretne izložbe na popularan način, upozna prisutne sa delima koja se izlažu. Ova demonstracija bi se ponovila pri svakoj grupnoj poseti, o čemu bi se postarale škole, odnosno nastavnici likovnog obrazovanja, koji bi bili animatori likovne kulture i najbliži saradnici pokretnih likovnih galerija.

Način finansiranja: Za izložbe koje organizuje Savez likovnih umetnika Jugoslavije — Savezni fond »Moša Pijade« i republički fondovi za unapređivanje kulturnih delatnosti, sa stavke — međurepublička kulturna saradnja. Zbog toga smatramo umesnim da se Savez likovnih umetnika Jugoslavije javlja, na primer, kao organizator izložbe slovenačkih likovnih umetnika u Srbiji, ili makedonskih u Sloveniji itd.

Republička, odnosno pokrajinska udruženja likovnih umetnika, tražili bi sredstva u republičkim fondovima, sa stavke — širenje likovne kulture. Naime, reč je o aktivnosti, akciji, a ne instituciji.

Drugi izvor sredstava su koorganizatori. Njihovo učešće, u prvo vreme, ne bi trebalo da prelazi 30% od ukupne cene izložbe. Oni bi tražili subvenciju za ovakve manifestacije od opštinskog fonda za unapređivanje kulturnih delatnosti, odnosno zajednice kulture opštine. Dakle, pored federacije i republika, pokretne izložbe bi finansirala i komuna.

Struktura izdataka: Rashode izložbe bi činili:

1. Autorski honorar likovnom umetniku, za javno prikazivanje njegovih dela putem pokretne galerije, kako se to ugovorom utvrdi. To bi bio embrion novih odnosa između likovnih stvaralaca, sa jedne strane, i društva, kao korisnika tog stvaralaštva, s druge strane.

2. Lični dohodak kustosa-vozača pokretne galerije,

3. Amortizacija vozila i pokretnih panoa.

4. Izrada kataloga i propagandnog materijala za izložbu.

Ugovaranje izložbi: Savez likovnih umetnika, odnosno republička udruženja sklapali bi krajem godine, ili pre početka sezone ugovore sa svim institucijama i radnim organizacijama u komuni, koji su spremni da učestvuju u organizaciji izložbe ovakve vrste. Ugovorom bi se predvideli termini održavanja izložbi, obaveza strana-ugovorenica i finansijske obaveze.

Savez, odnosno republička (pokrajinska) udruženja upotrebljavali bi dobijena sredstva samo za održavanje pokretnih izložbi, s tim što bi njihova cena **morala** da odgovara stvarnim troškovima priređivanja izložbe, što će reći da komercijalni motivi (zarada) nijednog trenutka ne bi smeli da budu prisutni u ostvarivanju ove korisne akcije.

PREDLOG PRAVILNIKA

O KORIŠĆENJU DELA LIKOVNIH UMETNOSTI ZA JUGOSLOVENSKE IZLOŽBE U INOSTRANSTVU

11

Čl. 1.

(1) Ovim Pravilnikom regulišu se način i uslovi za korišćenje dela likovnih umetnosti za jugoslovenske izložbe koje u inostranstvu organizuje Savezna komisija za kulturne veze sa inostranstvom (u daljem tekstu: organizator).

(2) Odredbe ovoga Pravilnika primenjuju se i u slučajevima kada Savezna komisija organizaciju izložbe prenese na druga pravna lica, ustanove ili organizacije.

Čl. 2.

(1) Korišćenje dela likovnih umetnosti za izložbe predstavlja ugovorni odnos između organizatora i autora.

Čl. 3.

(1) Međusobna prava i obaveze organizatora i autora utvrđuju se ugovorom.

(2) Ugovor se po pravilu zaključuje u pismenoj formi.
(3) Ukoliko takav ugovor ne bi bio sklopljen, odredbe ovoga Pravilnika predstavljaju minimum prava i obaveza kojih su se ugovorne strane dužne držati.

Čl. 4.

(1) Ugovor o korišćenju dela likovnih umetnosti obaveznici sadrži:

- a. naziv ugovornih strana;
- b. naziv izložbe za koju se delo koristi;
- c. naziv dela koje se koristi;
- d. vreme korišćenja dela;
- e. visinu autorskog honorara za korišćenje dela.

Čl. 5.

(1) Autor je obavezan da o roku određenom ugovorom preda delo organizatoru.

(2) Autor nema pravo da pre isteka ugovornog roka povuče ili zahteva povraćaj svoga rada.

Čl. 6.

- (1) Troškovi opreme rada padaju na teret autora.
- (2) Troškovi pakovanja, transporta i osiguranja padaju na teret organizatora.

Čl. 7.

- (1) Visina autorskog honorara za korišćenje dela određuje se u zavisnosti od vrste rada i vremena korišćenja dela.

Čl. 8.

- (1) Za korišćenje dela do tri meseca minimalni autorski honorar iznosi:

- a. za slikarska i vajarska dela 500 din. po radu;
- b. za grafičke radove i crteže 200 din. po radu.

- (2) Za korišćenje dela preko tri meseca iznosi honorara iz prethodnog stava povećavaju se za 50% za svaka dalja tri meseca ili deo ovoga roka.

Čl. 9.

- (1) Ukoliko se delo koristi više od jedne godine, organizator može na ime autorskog honorara za korišćenje dela da ponudi otkup dela autoru.

12

- (2) Ukoliko se autor saglasi sa takvom ponudom, otkup se vrši po ceni koju sporazumno utvrđuju ugovorne strane.

Čl. 10.

- (1) Vreme korišćenja dela teče od dana kada je autor prihvaćeni rad predao organizatoru do dana kada organizator vrati rad autoru.

Čl. 11.

- (1) Isplata autorskog honorara vrši se po prestanku korišćenja dela.

Čl. 12.

- (1) Za učešće na izložbama organizovanim isključivo u komercijalno-prodajne svrhe autorima ne pripada honorar.

- (2) U svima ostalim slučajevima autoru pripada honorar, osim ako se u pismenoj formi stranke sporazumeju da se korišćenje dela vrši bez naknade.

Čl. 13.

- (1) Svaka ugovorna strana ima pravo na naknadu štete koju bude pretrpela usled neispunjenja obaveza od strane druge ugovorne strane.

- (2) U slučaju spora ugovorne strane priznaju nadležnost redovnog suda u Beogradu.

Čl. 14.

- (1) Ovaj Pravilnik stupa na snagu odmah po usvajanju.

Čl. 15.

- (1) Za izložbe koje su na dan stupanja na snagu Pravilnika u toku, računajući sve faze organizacije, odredbe o autorskom honoraru za korišćenje dela primeniće se po proteku roka od tri meseca od dana stupanja na snagu Pravilnika, i ovaj datum uzeće se kao početak korišćenja dela.

Čl. 16.

- (1) Za izmene i dopune ovoga Pravilnika nadležna je Savezna komisija za kulturne veze sa inostranstvom.

- (2) U postupku za izmenu i dopunu Savezna komisija je obavezna da pribavi i sasluša mišljenje Saveza likovnih umetnika Jugoslavije.

POLOŽAJ LIKOVNE UMETNOSTI V NAŠI DRUŽBI

UVOD.

Teoretično vzeto je položaj likovne umetnosti v naši družbi razmeroma točno definiran z Ustavu SRS in Programom ZKJ. V Ustavu beremo v 39. členu naslednje: »Družbena skupnost pospešuje razvoj šolstva in prosvete, kulture, znanstveno raziskovalnega dela, umetnosti, zdravstvenega in socialnega varstva ter ušvarja pogoje za zdrav duhovni in telesni razvoj občanov.« Skrb družbe za razvijanje umetniškega ustvarjanja pa je še jasneje izražena v 45. členu Ustave: »Znanstveno in umetniško ustvarjanje je svobodno. Ustvarjalci znanstvenih in umetniških del ter znanstvenih odkritij in tehničnih izumov imajo moralne in materialne pravice na svojih stvaritvah. Obseg, trajanje in varstvo teh pravic določa zvezni zakon. Družbena skupnost zagotavlja pogoje za razvoj znanstvene in umetniške dejavnosti ter drugih kulturnih dejavnosti.« V navedeni formulaciji najdemo tudi že zametke opredelitve odnosa umetnik — družba.«

Nadalje najdemo v 42. členu Ustave SR Slovenije naslednjo formulacijo: »Družbena skupnost ustvarja pogoje za razvijanje kulturnih in umetniških dejavnosti ter za zadovoljevanje kulturnih in umetniških potreb občanov in skrbi, da so plodovi kulturnega in umetniškega dela dostopni občanom.«

Načelo o vlogi umetnosti v naši družbi in o odnosu družbe do umetnika je torej jasno in enako za vse zvrsti umetnosti. Nekoliko drugače pa je z realizacijo teh načel v naši družbi.

MATERIALNI POGOJI LIKOVNEGA USTVARJANJA.

I. Delovni pogoji.

Ateljeji

- a) V pogovoru s posameznimi temeljnimi družbeno političnim skupnostmi je potrebno doseči olajšave pri plačevanju najemnine za ateljeje. Ateljeju naj se prizna specifični status študijsko eksperimentalnega prostora z najemnino v višini stanovanjske najemnine po obstoječih normah. V skladu s tem je potrebno urediti tudi plačevanje električnega toka in ostalih komunalnih uslug.

Ateljski fond naj se načrtno povečuje z gradnjo novih ateljev v novogradnjah in z adaptacijo za to primernih prostorov v že obstoječih zgradbah.

Tozadevne investicijske programe bi bilo potrebno vključevati v vsakoletne načrte družbeno političnih oziroma kulturnih skupnosti. Ta investicijski program naj bo eden osnovnih elementov za vodenje kulturne politike na področju posamezne kulturne skupnosti.

Likovnim umetnikom naj se nudi možnost najetja posojila za izgradnjo ateljev pod istimi pogoji kot za stanovanjsko gradnjo.

Sekretariat za kulturo in prosveto naj s Sekretariatom za urbanizem prouči možnost zakonske zaščite ateljskega fonda.

- b) Ateljeji, ki so v družbeni lasti ali zgrajeni z družbenimi sredstvi se brez odgovarjajoče odškodnine ne smejo odčitati ateljskemu fondu niti se preurediti za druge namene.

Društvo slovenskih likovnih umetnikov predlaga preureditev podstrešij na področju stare Ljubljane v slikarske ateljeje. Z adaptacijo teh podstrešij bi se podstrešja sama tudi sanirala in pripomogla k urejenosti celotnega ambienta stare Ljubljane. V Ljubljani in ostalih krajnih naj se ta vprašanja urejajo skupno s stanovanjskimi podjetji in Gospodarsko zbornico SRS.

II. Materialna osnova likovnega umetnika.

MATERIALNA STIMULACIJA

- a) Na zveznem nivoju naj se prouči možnost dopolnitve zakonskih predpisov, ki bi obvezovali investitorje, da ob gradnji javnih stavb oddvoje od celotne vsote sredstev določen procent za likovno opremljanje javnih zgradb in celotnih ambientov. (Kongres.)
- b) Potrebno je proučiti možnost nagrajevanja likovnikov za sodelovanje na razstavah: likovnemu umetniku naj se za razstavljanje njegovih del določi odškodnina, oziroma najemnina za sposojeno delo.

Vsaka javna razstava je kulturna manifestacija z določenim družbenim pomenom, ker dviga kulturno in izobraževalno raven delovnih ljudi.

V dosedanja razstavni praksi prejemajo galerije samo sredstva za kritje režijskih stroškov posameznih razstav. Miti galerije niti drugi prireditelji razstav doslej ne predvidevajo sredstev za honoriranje likovnih umetnikov, ki z razstavljanjem svojih del omogočajo kulturno manifestacijo. Očitno velja mnenje, da razstava koristi izključno avtorju, ker mu je s tem omogočeno, da se predstavi občinstvu. Odkupi, ki naj bi predstavljali materialno stimulacijo avtorju, niso obvezni in pogosto se dogaja, da razstavljalci nosijo celo pretežni del stroškov, namesto da bi bili nagrajeni za svojo kulturno dejavnost.

Iz teh razlogov je potreben dogovor z vesmi slovenskimi galerijami, da bi v bodoče v svoje finančne načrte vključevale tudi honorarje za razstavljalce.

Enako naj bodoče kulturne skupnosti, ki bodo pomenile drugi element pri usmerjanju kulturne politike na svojih področjih, predvidijo v svojih finančnih programih omenjene izdatke.

- c) Dosedanja praksa kaže, da galerije in muzeji porabijo dodeljena sredstva predvsem za svoje redno delovanje, zbirke pa ostane bore malo. Tudi vsota, namenjena za odkup umetniških del pri Republiškem skladu za pospeševanje kulturnih dejavnosti, je le simbolična. Zato bi v bodoče morali finančni načrt kulturnih skupnosti vsebovati tudi postavke za odkup umetniških del domačih in tudi tujih likovnih umetnikov, ki bi razstavljali na njihovih področjih.
- d) Z ustreznimi ukrepi bi kazalo omogočiti odpiranje specializiranih prodajnih galerij, ki bi jih vodila založniška ali trgovska podjetja, ali pa tudi privatniki v obliki trgovine »boutique«, ki za druge stroke že obstoja. Ob teh galerijah--prodajalnah bi se lahko zbirale skupine likovnih ustvarjalcev sorodnega likovnega nazora ali stine opredeljenosti, kar bi nedvomno poživilo razstavno prodajno dejavnost in ustvarilo neposredno povezavo: ustvarjalec — kupec. Tak tip prodajnih galerij bi se izredno podal v okolja zaščitenih kulturno zgodovinsko pomembnih področij posameznih mest in bi s svojo slikovitostjo lahko tudi odločilno podprl turistično privlačnost dela mesta.

DRUŽBENA VLOGA.

- a) Društvo slovenskih likovnih umetnikov, kot samoupravni organ likovnih umetnikov Slovenije, bi moralo imeti večji vpliv na delovanje institucij, ki posredujejo likovno umetnost občinstvu. Upravni odbor DSLU bi moral biti seznanjen s statuti likovnih institucij in določili glede predstavnikov javnosti v samoupravnih organih omenjenih institucij, predvsem predstavnikov DSLU. Vsekakor bi moralo biti število predstavnikov likovnih ustvarjalcev v samoupravnih organih teh institucij večje, da bi bilo dejansko omogočeno sodelovanje in vplivanje pri oblikovanju kulturne politike posamezne institucije. Potrebno

bi bilo doseči tldi načelen dogovor, da s končano mandatno dobo odbora DSLU, preneha tudi mandat predstavnika DSLU v saloupavnih organih teh institucij.

- b) Odgovornost delegata do društva bi bilo treba opredeliti precizneje. Določiti bi bilo potrebno, na kakšen način bi delegat tekoče obveščal odbor DSLU o svoji dejavnosti i nvlgi v samoupravnih in družbenih organih, kamor ga je delegiralo DSLU. Predvsem bi moral redno poročati o delu teh organov in o realizaciji predlogov in stališč DSLU, ki jih je kot delegat posredoval na omenjenem mestu.
- c) Ob formiranju žirij in drugih strokovnih komisij in razsodišč bi morale prizadete institucije upoštevati predloge DSLU in vključevati njegove predstavnike v ta telesa.

Vsi gornji predlogi in načelna stališča naj bi bili sprejeti v programe in delovne načrte bodočih kulturnih skupnosti.

IZ RADA MEDUNARODNOG UDRUŽENJA LIKOVNIH UMETNIKA (AIAP).

PREDLOG ZA DOBIJANJE POVLASTICA UZ KUPOVINU UMETNIČKOG MATERIJALA

13

Nacionalni komitet Engleske (76. Antrobus Road, London, W. 4) predložio je VII Generalnoj skupštini, jedan dobro dokumentovan plan za dobijanje povlastica za kupovinu umetničkog materijala koje bi važile na vrlo širokom međunarodnom tržištu.

Očigledno je da su uslovi za dobijanje ovakvih povlastica zavisi od različitih ekonomskih sistema. Ispitivanja koja su vršena odnose se na robu koju su proizveli vodeći svetski proizvođači koji ne rade pod kontrolom države. Mnogi od tih proizvođača žele da iz svoga viška dobiti ostvare mogućnost povlastica za kupce ukoliko su umetnici-profesionalci. Akcije koje treba provesti na područjima nacionalnih komiteta AIAP treba da idu u smislu traženja beneficija za članove AIAP-a.

Šanse za uspeh zavisiće od snage ove kampanje kojoj treba dati međunarodni značaj.

DOKAZ O PROFESIONALNOM STATUSU. POVEĆANJE ČLANSTVA AIAP-a.

Predlog Nacionalnog komiteta Engleske sadrži odredbu da bi jedna ČLANSKA KARTA AIAP (koja bi nosila elemente identifikacije člana) trebala da služi kao dokaz statusa umetnika i osnove za ostvarivanje povlastica pri kupovini materijala. Predlaže se takođe da se za dobijanje i obnavljanje članske karte uplati jedna skromna suma koja bi pored manipulativnih troškova predstavljala doprinos za pokretanje novih akcija u smislu predloženih. Veruje se da bi ova akcija mogla, u bliskoj budućnosti, da omogući AIAP-u finansijsku bazu za određene akcije.

POSTOJEĆI USLOVI

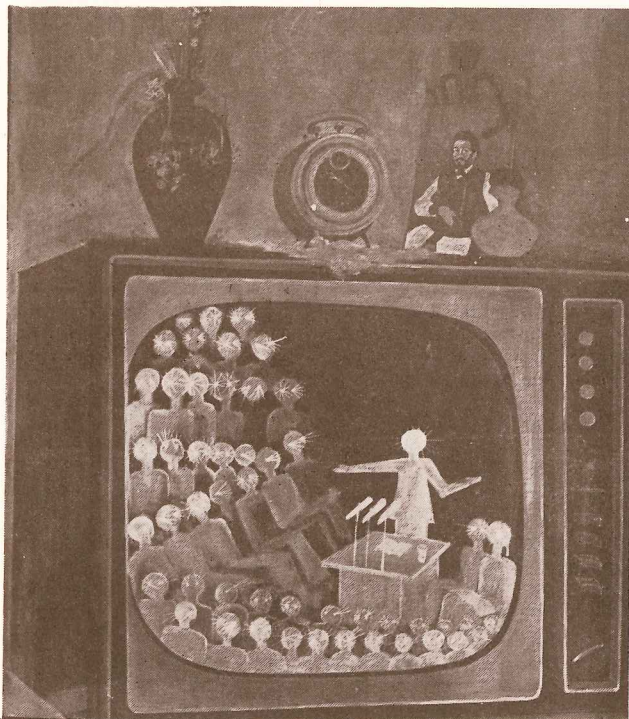
Za početak, nacionalni komiteti bi pomogli ovu akciju ako bi izvestili AIAP o postojećim uslovima u njihovoj zemlji. Potrebno je, radi uspeha akcije znati kakve koncesije već postoje. Posebno treba stvoriti svetsku listu i adrese vodećih proizvođača umetničkog materijala u svetu i obim koncesija koje te firme već daju ili pripremaju da ostvare.

**IZLOŽBE
U ORGANIZACIJI
SAVEZA
LIKOVNIH
UMETNIKA
JUGOSLAVIJE**

Na XIX Međunarodnom bijenalu slikarstva i skulpture u Firenci, od 3. maja do 15. juna 1969., izlagali su pet slikara i jedan vajar: Luka Berberović, Ivan Lovrenčić, Petar Mazev, Štefan Planinič, Mehmed Zaimović i Ana Viden. Bilo je izloženo 20 radova. Međunarodni žiri bienala dodelio je zlatnu medalju bienala Premio del Fiorino Štefanu Planincu, slikaru iz Ljubljane.

U šumi Vensan kraj Pariza, od 11—28. jula 1969. bila je otvorena velika međunarodna izložba »Buket cveća« u organizaciji Društva za hortikulturu Francuske. Na voj međunarodnoj izložbi uzelo je učešće deset jugoslovenskih umetnika: Desanka Kerečki-Mustur, Tivadar Wanjek, Petar Mladenović, Zare Đorđević, Vladimir Filakovac, Mira

14

Brajović Dušan: »Enterijer«, ulje

Kraljević, Alma Orlić, Vesna Sokolić, Dragica Cvek-Jordan i Milan Kečić. Međunarodni žiri izložbe dodelio je Zlatnu plaketu grada Pariza Almi Orlić slikaru iz Zagreba. Svi učesnici izložbe dobili su diplome.

Na Međunarodnoj izložbi savremene medalje održane u Pragu od 7. oktobra 1969. do 16. februara 1970., u okviru međunarodnog susreta FIDEM izlagali su: Ante Despot, Janež Želimir, Milan Vergović, Nikola Janković, Ljubica Berberski-Tapavički, Anton Kraljić, Nebojša Mitrić, Slavka Petrović-Sredović i Vladimir Stoviček. Bilo je izloženo 21 medalja.

Na III Međunarodnom bijenalu u Bolzanu, od 5—26. oktobra 1969, izlagali su jugoslovenski umetnici: Milorad Čorović, Vera Fišer, Predrag Nešković, France Peršin, Ivan Veljkov. Bilo je izloženo 15. slika.

Preko Savezne Komisije za inostranstvo SIV-a Savez likovnih umetnika Jugoslavije organizovao je jugoslovenski

deo izložbe na VIII Mediteranskom bijenalu u Aleksandriji, izlagali su slikari Rodoljub Atanasov, Josip Bifel, Franjo Likar, Štefan Planinc, Šime Perić, Kemal Širbego-
vić, Vojislav Todorić, vajari Drago Horvatski, Nikola Milunović, France Rotar, Stipe Sikirica, grafičari Marijana Maraž-Bernik, Bogdan Borčić, Jakov Budeša, Stevan Knežević, Halil Tikveša. Prvu nagradu za grafiku dobio je Jakov Budeša, otkupnu nagradu za slikarstvo Rodoljub Atanasov. Bilo je izloženo 48. radova. Bienale je bio otvoren od 12. marta do kraja maja. Komesar izložbe bio je Borko Lazeski, slikar is Skopja.

Za Saveznu komisiju za kulturne veze sa inostranstvom SIV-a Savez je organizovao veliku obnibus izložbu »Jugoslavija juče i danas« koja se od maja 1970. prikazuje u zemljama Afrike, zatim prelazi u Aziju. Izložba sadrži veliki broj fotografija, kopija fresaka, odliva arheoloških iskopina, etnografski deo, 200 komada dijapozitiva Savre, mene jugoslovenske umetnosti, Dokumentarne filmove, knjige, muziku snimljenu na magnetofonskim trakama. Izložba savremene jugoslovenske grafike sadrži 16. radova: Mersad Berber, Djeljoš Djokaj, Riko Debenjak, Slavoljub Čvorović, Ante Kuduz, Stevan Knežević, Nives Kavurić-Kurtović, Marko Krsmanović, Kiar Meško, Vladimir Makuc, Miodrag Nagorni, Marjan Pogačnik, Mihajlo Petrov, Halil Tikveša, Zdravko Tišliar, Miroslav Šutej. Izložba je prikazana sa velikim uspehom u Keniji i Zambiji. Komesar izložbe je Branko Subotić, slikar iz Beograda, projektant izložbe Gojko Varda, arhitekta iz Beograda.

U galeriji »Pouchette« u Nici, od 9. aprila do 11. maja 1970. bila je otvorena izložba Savremene jugoslovenske umetnosti. Izlagali su: Ljubica Sokić, Matija Vuković, Marko Krsmanović, Branko Protić, Vera Božičković-Popović, Ferdinand Kulmer, Vasilije Jordan, Miljenko Stančić, Stipe Sikirica, Petar Jakelić, Marij Pregelj, Andrej Jemec, Kiar Meško, Janez Boljka, Mehmed Zaimović, Mersad Berber, Enver Štaljo, Voja Stanić, Đorđe Pravičević, Ane Temkova, Vasko Vasilev, Duško Perčinkov. Bilo je izloženo 49. radova. Komesar izložbe je Ferdinand Kulmer, slikar iz Zagreba.

Umetnički savet Saveza izvršio je izbor umetnika za izložbu Savremene jugoslovenske skulpture u Londonu. Predlog saveta je dopunjen na sednici Savezne komisije za kulturne veze sa inostranstvom 16. decembra 1970. godine. Izložba je bila otvorena, od 30. aprila do 31. maja 1970. u galeriji »Heyward« u Londonu. Na izložbi su uzeli učešće: Kosta Anđeli Radovani, Vojin Bakić, Petar Černe, Dušan Džamonja, Jordan Grabul, Arfan Hozić, Olga Jančić, Nikola Janković, Olga Jevrić, Tomislav Kauzlaric, Ivan Kožarić, Jovan Krathovil, Oto Logo, Slavoljub Radojić, Vjenceslav Rihter, France Rotar, Branko Ružić, Ljerka Šibenik, Miroslav Šutej, Slavko Tihec, Šime Vulas. Bilo je izloženo 54. skulpture. Ista izložba bila je prenesena u Kopenhagen, bez Kauzlarica, gde je od septembra do 10. oktobra 1970. bila otvorena u galeriji »Kunstforeningen«. Komesar izložbe bio je Slavoljub Stanković, vajar iz Beograda.

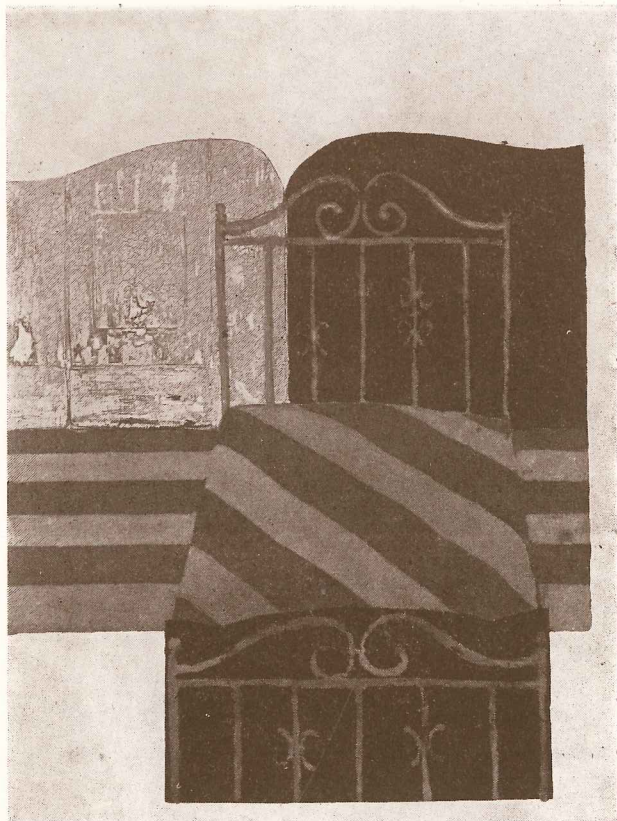
U Palazzo Strozzi u Firenci, od 30. aprila do 29. juna 1970. bio je otvoren II Međunarodni bienale savremene grafike i crteža između dva rata. Grafiku su izlagali Božin Barutovski, Božidar Jakac, Boško Karanović, Oto Postružnik, Ivan Tabaković, Kamilo Tompa. Bilo izložbu »Umetnost između dva rata« bili su izloženi crteži grupe »Zemlja« izlagali su: Marjan Detoni, Krsto Hegedušić, Branka Hegedušić, Željko Hegedušić, Edo Kovačević, Oto Postružnik, Ivan Tabaković, Kamilo Tompa. Bilo je izloženo 30. grafika i 39. crteža. Nagradu je dobio Vladimir Makuc, grafičar iz Ljubljane.

U okviru »Kieler Woche 1970« bila je organizovana izložba Savremene jugoslovenske grafike u Kielu. Izložba je bila od 19. juna do 12. jula 1970. Izlagali su: Husnija Balić, Božin Barutovski, Mersad Berber, Janez Bernik, Dragan Bikov, Memnua Vila-Bogdanić, Bogdan Borčić, Vesna Borčić, Zlatana Čok, Slavoljub Čvorović, Marjan Detoni, Živko Djak, Franjo Dolenc, Vukica Dragović, Emir Dragulj, Hozo Dževad, Božidar Džmerković, Milivoj Grujić-Elim, Pavao Gavrančić, Zdenka Golob, Zdenko Gradiš, Željko Hegedušić, Nusret Hrvanović, Bora Iljovski, Petar Jakelić, Milorad Janković-Doca, Milica Jelić, Andrej Jemec, Zoran Jokić, Boško Karanović, Stevan Knežević, Ljubomir Kokotović, Ilija Kostov, Metka Krašovec, Tomislav Krmov, Bogdan Kršić, Marko Krsmanović, Ante Kuduz, Ivan Kuduz, Ivan Lesika, Lojze Logar, Branislav Makeš, Miha Maleš,

Adriana Maraž, Danica Masniković, Dušan Matić, Kiar Meško, Vladan Micić, Slobodan Mihailović, France Mihalić, Branko Miljuš, Marija Mubrin, Edo Murtić, Miodrag Nagorni, Frane Paro, Aleksandrina Paskutini, Ordan Petlevski, Zdenka Pozaić, Boža Prodanović, Kosta Andjeli Radovani, Miomir Radović, Nikola Reiser, Josip Restek, Stefanija Šošarić, Milan Stanojev, Ante Starčević, Tinca Stegovec, Miroslav Šutej, Vilim Scećnjak, Halil Tikveša, Branko Vujanović, Mehmed Zaimović, Milenko Žarković, Karel Zelenko, Milan Žunić, Apollonio Zvest. Bilo je izloženo 222. grafike. Izložbe je bila, od 20. avgusta do 20. septembra u Cuxhavenu.

Na II međunarodnom bienalu slikarstva u Cagnes sur mer, u organizaciji UNESCO-a izlagalo je pet jugoslovenskih slikara sa po jednim radom: Bora Iljovski, Radenko Mišević, Nives Kavurić-Kurtović, Maksim Sedej-Mlađi, Kemal Širbegović. Izložba je bila organizovana u okviru festivala i trajala je od 29. juna do 30. septembra 1970. godine.

Na poziv Galerije »Salidas« iz Lime (Peru) organizovana je izložba Savremene jugoslovenske grafike. Izlagali su: Bora Aleksić, Miloš Čirić, Vukica Dragović, Vančo Djordjievski, Zdenka Golob, Petar Hadži Boškov, Željko Hegeđušić, Nusret Hrvanović, Božidar Jakac, Andrej Jemec, Ljubomir Janković-Jale, Tomislav Krmov, Ilija Kostov, Milan Kerac, Lojze Logar, Kiar Meško, France Mihelić, Milan Martinović, Frane Paro, Zdenka Pozalić, Marjan Pogacnik, Boža Prodanović, Ratimir Pešić, Ante Starčević, Tinca Stegovec, Branko Vujanović, Memnuna Vila-Bogdanić, Apollonio Zvest, Karel Zelenko, Bilo je izloženo 61. grafika.

Maraž Adriana: »Teskobni prostor«, akvatinta

Na II Međunarodnom bienalu grafike u Buenos Airesu u Argentini, koji traje od 16. oktobra do 14. novembra izlažu: Bora Iljovski, Emir Dragulj, Dževad Hozo, Ilija Kostov, Miroslav Šutej. Izloženo 15. grafika.

Na Međunarodnom bienalu »Intergrafik 70« u Istočnom Berlinu izlažu: Boro Aleksić, Bogdan Borčić, Bora Iljovski, Milorad Janković-Doca, Metka Krašovec, Slobodan Mihajlović, Miodrag Nagorni, Slobodan Pejović, Memnuna Vila-Bogdanić, Apollonio Zvest, Milan Žunić, Stevan Knežević, Ordan Petlevski, Halil Tikveša, Ljubomir Kokotović. Izloženo je 56. grafika.

Nastavak sa strane 1

takve konsultacije vršene i ranije, pre donošenja ovih propisa, a naš Savez ne bi morao da unazad više godina vodi borbu za izmenu ovih propisa.

Predstavnici Saveza su podržali predložene izmene zakonskih propisa na ovu materiju i izneli svoj stav koji je, formulisan u pismenom obliku, ostavljen, odnosno priložen zapisniku.

Ovaj stav, možemo slobodno reći, nije samo naš stav, već i Saveza likovnih umetnika primenjenih umetnosti, kao i Kulturno-prosvetne zajednice Beograda, koja je, ovoj temi posvetila jedan svoj uspeli sastanak.

Dopunu koju su naši predstavnici predložili odnosi se na unošenje jednog novog stava u carinski zakonik, a koji se odnosi na slobodnu cirkulaciju umetničkih dela živih umetnika, u skladu sa usvojenom Deklaracijom UNESCO-a iz 1955. godine, čiji je jedan od predlagача bila i delegacija Jugoslavije.

Naš stav je bio izložen u sledećem:

1. Po postojećem Carinskom zakonu iz 1959. godine, dela likovnih umetnika tretiraju se na isti način kao i svaka druga roba.

a) Prilikom uvoza slikarskog i vajarskog materijala i pribora, plaća se carina i porez kao na luksuznu robu, iako je poznato da boja, platno, bronza, mesing, slikarska kičica, paleta, skulptorsko dleto, hartija za crtanje predstavljaju samo osnovni reprodukcioni materijal, **sirovinu**, koja će tek radom i talentom umetnika dostići stepen finalizacije — umetničkog dela. Zbog toga je logično zahtevati oslobođanje od carinskih i poreskih obaveza uvoz, odnosno promet umetničkog materijala i pribora.

Savez likovnih umetnika Jugoslavije, kao asocijacija 1.600 likovnih stvaralaca, treba da bude nosilac sredstava, za uvoz ovog materijala i pribora za likovne umetnike. Svojevrsnom organizacijom distribucije ovog materijala (preka republičkih i pokrajinskih udruženja likovnih umetnika) moguće je izbeći eventualne zloupotrebe ovih beneficija.

b) Promet domaćeg materijala i pribora, ako je namenjen za stvaranje dela likovnih umetnosti, treba osloboditi od poreskih obaveza, ukoliko se distribucija vrši na isti način kao i sa uvoznim materijalom i priborom.

c) Izvoz dela likovnih umetnosti treba da dobije posebno mesto u Carinskom zakonu. Mi nismo u mogućnosti da iznesemo podatke koliki su devizni efekti od uvoza dela likovnih umetnosti, ali je sasvim sigurno da će taj iznos iz godine u godinu rasti. Smatramo da u Carinski zakon treba uneti jedan odeljak ili poziciju, koji će nositi naziv »umetnički predmeti, kolekcije, antike, sa podgrupama (npr: platno, slike, crteži, skulpture, grafike i sl.)«

Na taj način izvoz slika ne bi se tretirao na isti način kao izvoz svake druge robe.

d) Uvoz dela likovne umetnosti tretira se na isti način kao i uvoz svih drugih roba. Smatramo da on treba da bude usklađen sa Međunarodnom konvencijom o slobodnoj cirkulaciji kulturnih dobara.

2. Činjenica je da su pojedinci sve brojniji kupci dela likovnih umetnosti. Mnogi od njih postaju strasni kolekcionari, sa zbirkaма koje sadrže dela visoke umetničke vrednosti. Ulogu i značaj ovih pojedinaca najbolje ilustruje činjenica što su najbolja dela našeg savremenog slikarstva, između dva rata, sačuvana u tim zbirkaма. Rođeno iz pasije, kolekcionarstvo se vremenom pretvara u društveni fenomen, koji sa pravom očekuje podršku Zajednice. Zbog toga smatramo opravdanim da se od republičkih skupština, odnosno skupština opština zatraži oslobođanje od plaćanja doprinosa na dohodak iznad 20.000 — dinara onih građana koji kupuju dela likovnih umetnosti i to za iznos koji su uložili u ta dela. Ovo bi se dokazivalo računima overenim od strane republičkih odnosno pokrajinskih udruženja likovnih umetnika, potvrđama prodajnih galerija, odnosno uplatama na žiro račun likovnih umetnika.

Zaključujući ovu tačku dnevnog reda, predsedavajući drug Mićunović je, rezimirajući diskusiju, usvojio gornje stavove našeg Saveza i Savet za kulturu će proslediti pripremljeni redigovani tekst nacrtu ovih propisa, čijim rešenjem će Savez likovnih umetnika skinuti sa dnevnog reda nekoliko krupnih pitanja koja su ometala naš razvoj. Biće potrebno budno pratiti realizovanje ovih predloga u Saveznoj skupštini.

Nandor Glid

VI GENERALNA SKUPŠTINA I VI KONGRES AIAP-a U AMSTERDAMU

Generalna skupština i Kongres AIAP-a održan je 6—11. oktobra 1969. godine.

16

Marijan Detoni: »V vagonu«, Grafika između dva rata — Firenza

Od strane Saveza likovnih umetnika Jugoslavije na skupštini i kongresu prisustvovali su: Ivan Đordijevski, Bogomil Karlovaris, Jože Ciuha, Vladeta Petrić i Borko Lazeski. U Amsterdam je doputovao i Radenko Mišević, ali je drugi dan, zbog povrede noge, morao da se vrati u Beograd.

Na kongresu su uzele učešće sledeće zemlje:

SR Nemačka, DR Nemačka, SAD, Argentina, Belgija, Bolivija, Bugarska, Kanada, Koreja, Kuba, Dahomej, Danska, Francuska, Grčka, Mađarska, Izrael, Italija, Japan,

Jordan, Monako, Norveška, Pakistan, Holandija, Filipini, Poljska, UAR, Engleska, Rumunija, Švedska, Čehoslovačka, Tajland, Svajcarska, Tunis, SSSR, Jugoslavija.

Pored toga kongresu su prisustvovali i predstavnici drugih međunarodnih organizacija — UNESCO-a, UIA i drugih, kao i generalni sekretar AIAP-a sa svojim tehničkim osobljem.

ORGANIZACIJA KONGRESA

Organizacija kongresa bila je besprekorna, kongres je protekao prema planu i bez većih izmena.

Rad se sastojao iz tri dela:

1. Rad generalne skupštine koja je trajala tri dana rešavala je organizaciono-staleška pitanja;
2. Kongres koji je trajao sledeća dva dana i razmatrao temu »Mesto likovnog umetnika u društvima sa raznim upravnim sistemima«.
3. Od vikenda u Eindhoven-u šestog dana, koji je bio ispunjen raznovrsnim sadržajima. Pri tome treba imati u vidu da je i tokom ranijih pet dana bilo predviđeno nekoliko izleta i reprezentativnih prijema.

Finansiranje kongresa obezbedili su državni organi-ministarstvo kulture, rekreacije i socijalnog staranja, kao i firma »Filips«.

TOK KONGRESA

Kongres je otvorio ministar za kulturu vlade Holandije koja je pozdravila učesnike i ukazala na značaj umetnosti u savremenom svetu. Zatim je govorio dotadašnji predsednik AIAP-a Y. Masuda, kao i domaćin Kongresa. Na ovom svečanom otvaranju generalne skupštine bilo je prisutno nekoliko ambasadora, među kojima i jugoslovenski.

O aktivnosti organizacije dao je kratak rezime generalni sekretar AIAP-a Dunbar Marshall — Malagola. On je izložio stanje organizacije, broj članova i perspektive da se nove organizacije osnuju (Avganistan, Alžir, Arabija-Saudi, Burma, Kamerun, Centralna Afrička republika, Dahomej, Etiopija, Gabon, Gana, Gijana, Gornja Volta, Mauritanija, Iran, Jamaika, Jordan, Kenija, Kuvajt, Laos, Liban, Mali, Maroko, Madagaskar, Mongolija, Niger, Siera Leone, Sudan, Čad, Togo, Uganda, SSSR, Jemen, Zambija). Od ovih zemalja tri zemlje su već bile prisutne na Kongresu u Amsterdamu.

Posrednim putem pozvani su i Kina i Vijetnam — severni da se priključe AIAP-u ali do danas nije stigao nikakav odgovor.

Zatim je govorio o umetnosti i vaspitanju, o II konferenciji o profesionalnom obrazovanju umetnika, učešću umetnika u opštem vaspitanju, saradnji sa INSEA-om i UNESCO-m.

Obavešteni su delegati o radu redakcije Biltena AIAP-a.

Sekretar AIAP-a poslao je pisma svim nacionalnim komitetima o sledećim pitanjima:

- o učešću eminentnih umetnika u radu AIAP-a;
- o učešću mladih umetnika u AIAP-u;
- o korišćenju stipendija i izmenama stipendista;
- o danu-nedelji likovne umetnosti;
- o internacionalnoj godini obrazovanja uz traženje sugestija;
- o programima sastanaka za sledeći period;
- o radu AIAP-a u vezi sa programom UNESCO-a, o učešću predstavnika AIAP-a na drugim međunarodnim skupovima i prihvatanju predstavnika drugih organizacija na našim skupovima (INSEA, UIA, ITI, CIM, ICOM, CIAPS i drugi). O aktivnosti da se prikupe podaci o mladim umetnicima iz Afrike i Južne Amerike. O aktivnosti UNESCO-a da se raspravi pitanje kulturne politike u okvirima nacionalnih ministarstava za kulturu, o akciji »Čovek i njegova sredina« i učešću u proučavanju nekih problema muslimanske, budističke i drugih specifičnih kultura u okvirima UNESCO-a.

Sledeća tačka odnosila se na rad AIAP-a u saradnji sa INSEA-om i drugim organizacijama koje se bave vaspitanjem. Diskusija je bila opšta i odnosila se na deklarativne konstatacije o potrebi saradnje sa ovim organizacijama, koordinaciji rada i slanju predstavnika na skupove koje organizuje jedna i druga strana.

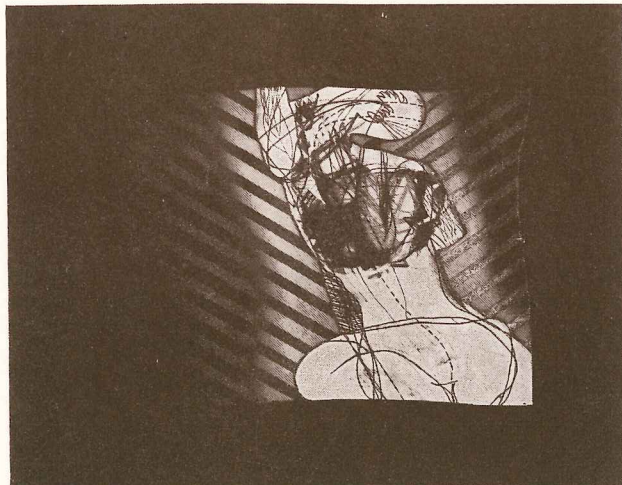
Tu je obuhvaćeno ukratko i pitanje II Međunarodne konferencije o umetničkom obrazovanju u 1970. godini u Beogradu.

Norveška je predložila da u 1970. ili 1971. organizuje sastanak sa temom »Umetnost i vaspitanje«.

O učešću umetnika u opštem obrazovanju vodila se diskusija ranijih godina, pa je prezentovan materijal koji se uglavnom sastoji od sedecih tačaka — 1. umetnici su oni koji najbolje mogu predavati likovno vaspitanje u školi i 2. umetnicima treba omogućiti taj rad smanjenjem časova i olakšicama, kako bi imali vremena i za svoj stvaralački rad. Ove ideje prerasle su u jedan Pravilnik (povelju) o tom pitanju. Preduzeće se mere da se utvrdi šta INSEA i sami umetnici koji predaju misle o ovoj povelji.

Zatim se prešlo na iscrpno diskutovanje o statutu.

Diskusija o stipendijama pokazala je izvesne suprotnosti između nerazvijenih i razvijenih zemalja. Inače, i UNESCO će davati 50 stipendija pretežno za mlade umetnike na 6 meseci, ali je to aktuelno tek 1970. godine, jer se do septembra meseca mora preko nacionalnih komisija za UNESCO podneti molba u cilju korišćenja stipendije od januara 1971. godine. Izveštaj o finansijama podneo je

Gorazd Šefran: »Ranjena figura«, akvatinta

blagajnik Ullberger (Švedska).. On je ukazao na principe rada Izvršnog komiteta AIAP-a tokom tri godine, koji je odobravao završne račune i pravio finansijske planove za naredne godine.

Ukazao je da AIAP dobija subvencije od UNESCO-a, ali da rad AIAP-a zavisi od kotizacija koje uplaćuju nacionalni komiteti, a koji se neredovno uplaćuju: od 54 samo su 28 zemalja uplatile kotizaciju, a dve čak u većem iznosu.

U pogledu II Međunarodne konferencije o umetničkom obrazovanju, Jugoslavija je mogla samo da obavesti generalnu skupštinu da će platiti boravak za po dva predstavnika u Jugoslaviji i da će ova konferencija biti organizovana u maju 1970. godine. U kasnijim razgovorima sa generalnim sekretarom i predstavnicima Mađarske, odlučeno je da se prvi sastanak Izvršnog komiteta održi u Budimpešti od 11. do 16. maja, a u Beogradu konferencija od 18. do 21. maja, 1970.

U pogledu saradnje arhitekata i likovnih umetnika uglavnom su ponavljane iste postavke koje su i kod nas poznate. S jedne strane, o teškoćama ove saradnje, pri čemu arhitekti ukazuju na potrebu zajedničkih koncepcija arhitekata i umetnika, a s druge strane, o izvorima sredstava. Pri tome je vredno istaći da su mnoge zemlje rešile pitanje sinteze izdavanjem odgovarajućih procenata iz investicija (Tunis, DDR, Mađarska, Rumunija, priprema

itd.). U ovim diskusijama učestvovao je i predstavnik UIA (Internacionalne unije arhitekata) Leon Stynen.

Među zanimljiva pitanja bila su i pitanja koja je pokrenuo UNESCO i u kojima treba i AIAP da učestvuje. Pitanje umetnosti i tehnologije, govorilo se o mogućnostima organizovanja umetničkih festivala svih umetničkih grana. Razmena informacija preko AIAP-a se ocenjuje kao veoma važna, uključujući i izmenu eksperata. Za svaku saradnju Izvršni komitet AIAP-a treba da pruži pomoć nacionalnim komitetima. Najviše diskusije bilo je u pitanju odnosa umetnika i publike, o demokratizaciji umetnosti, u učešću u UNESCO-vom programu »Čovek i njegova sredina«, kao i o značaju školskog likovnog vaspitanja. Ukazano je i na problem propadanja umetničkih zanata u nerazvijenim zemljama i o potrebi da se umetnici angažuju u njihovom održavanju. U svim pitanjima ukazano je i na potrebu da nacionalni komiteti AIAP-a saraduju sa odgovarajućim državnim institucijama. Ukazivalo se i na nedemokratske metode u radu velikih međunarodnih institucija koje organizuju izložbe, o uticaju trgovačkih krugova prilikom dodeljivanja nagrada i o zauzimanju stava AIAP-a o tom pitanju.

Pre prelaska na glasanje za nov Izvršni komitet AIAP-a, odlučivalo se o mestu naredne generalne skupštine i kongresa. Predlog su dali Italija za Rim ili Veneciju, Grčka za Atinu a Kuba za Havanu.

Kako su posle diskusije Italija i Grčka povukle svoje predloge, usvojeno je da se sledeći kongres i generalna skupština održe u Havi na Kubi.

Krsto Hegedušić: »Amidžo Hid«, grafika između dva rata Firenza

Redosled dobijenih glasova je:

1. Rudel (FR)
2. ULLEBERGER (Švedska)
3. Višo (ČSSR)
4. Graetz (DDR)
5. Roeder (Holandija)
6. Šmarinov (SSSR)
7. Squier (SAD)
8. Turki (Tunis)
9. Loewer (Švajcarska)
10. Terada (Japan) su izabrani
11. Teisserye (Poljska)

12. Mesaroš (Mađarska)
13. Rogers (Britanija)
14. El Armauti (UAR)
15. Husain (Pakistan)
16. Paulucci (Italija)
17. Teigen (Norveška)
18. Imana (Bolivija)
19. Berlinski (Izrael) nisu izabrani
20. Jamis? (Kuba) dva glasa dopisana.

Višo je izabran za predsednika AIAP-a za naredne tri godine. Na predlog Smita (SAD) skupština je izabrala Masudu za počasnog predsednika AIAP-a.

Sledećeg dana nov Izvršni komitet AIAP-a izašao je pred skupštinu sa predlogom o sastavu biroa: Graetz (DDR) prvi potpredsednik, Rudel (Francuska) potpredsednik, Roeder (Holandija) i Ullberger (Švedska).

Na ovom zasjedanju doneta je i odluka da se negde 1970. godine promeni adresa AIAP-a, i to umesto:

La Maison de l'UNESCO, 6, Rue Franklin, Paris 16 biće:

La Maison de l'UNESCO, Batiment 5, Rue Miollos, Paris 15.

Četvrtog i petog dana generalna skupština je prerasila u VI kongres sa stručnom temom

MESTO UMETNIKA U DRUŠTVU I UTICAJI NA NJEGOV POLOŽAJ KOJI SU USLOVLJENI ŽIVOTOM I RADOM U RAZLIČITIM UPRAVNIM SISTEMIMA

18 Uvodno izlaganje podneo je profesor J. A. Emmenes iz Utrehta.

Sednice je vodio energično DR. R.A.J. Vanlier.

Osnovna karakteristika ovih diskusija bila je da su umetnici u kapitalističkim zemljama nezadovoljni prevlašću tržišta i interesima trgovaca umetničkim delima, koji utiču i na dodeljivanje nagrada na velikim izložbama, iz sopstvenih interesa. Sloboda je procenjena kao relativna, ali je ukazano i na odnos slobode publike.

S druge strane pokušalo se da ukaže kako u socijalističkim zemljama umetnici zavise od države i da nemaju slobodu umetničkog stvaranja (pitanje predstavnika Japana predstavniku Sovjetskog Saveza). Pravilno je ukazano da je umetnička sloboda uslovljena ekonomskim faktorima. Međutim, izlazi se uglavnom traži idealističkim putem vaspitavanjem publike. Ponekad se smatra da je sloboda umetnosti put ka slobodi naroda i društva, umesto obrnuto: sloboda društva dovodi do slobode umetnosti. I ako su svi uglavnom kritikovali stanje uopšte, konkretno su uglavnom isticali pozitivne elemente u svojim društvima.

Kao karakteristiku ovih istupa trebalo bi pomenuti istup likovnog kritičara iz Bugarske Rajinova, koji je pripremio dug tekst o umetnosti u socijalizmu, gde se izražavaju poznati stavovi u toj zemlji. S druge strane, delegacija Čehoslovačke pripremila je obiman materijal 33. strane. Ovaj tekst je rezimirao u diskusiji Višo nastojeći da ukaže na ravnopravnu ulogu umetničke organizacije i države na rešavanju umetničkih problema zemlje, ukazujući na sve raznovrsne oblike podsticanja likovne kulture u Čehoslovačkoj.

Ovaj materijal (priložen) izazvao je razumljivo interesovanje, jer se u njemu ukazuje na mogućnost demokratskog rešavanja problema likovne kulture u zajednici između države i umetničkih asocijacija (samoupravno). Pri tome se priznalo da se u takvom sistemu učinilo veoma mnogo za likovnu kulturu.

Bilo bi potrebno da se u okviru Saveza likovnih umetnika Jugoslavije formira jedno telo, koje će stalno imati u evidenciji probleme međunarodne saradnje i prihvatiti inicijative ili preduziamti mere, kako bi se, prema našim mogućnostima, ovaj rad odvijao na korist naših umetnika. Ova komisija morala bi biti u toku rada izvršnog komiteta AIAP-a, te pripremiti dokumentaciju koja bi poslužila za rad naših predstavnika u sledećim godinama.

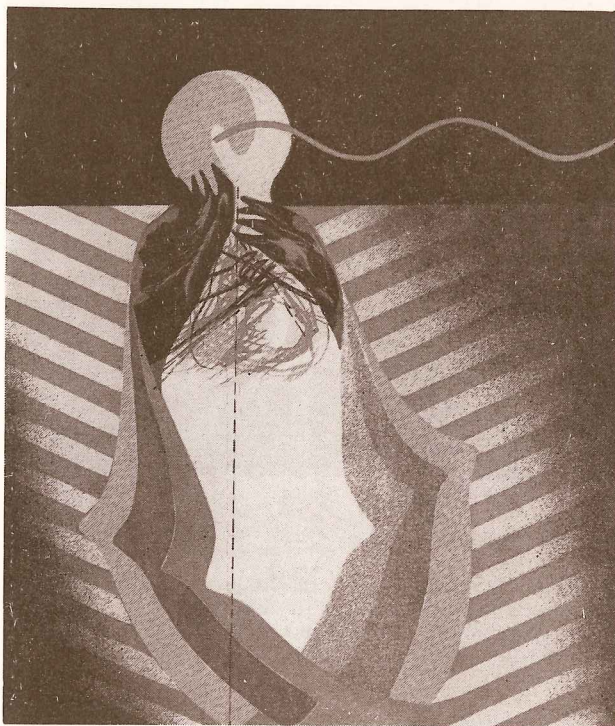
RAD KOMISIJA NA VIII KONGRESU SAVEZA LIKOVNIH UMETNIKA JUGOSLAVIJE

RAD KOMISIJE ZA STATUT I ORGANIZACIJU

Statut koji je sada u važnosti donet je na VI kongresu Saveza likovnih umetnika Jugoslavije u Budvi. Tendencije koje su dovele do promena u Statutu proizlazile su iz potrebe da se demokratizuje rad Saveza.

Ove tendencije su delimično ostvarene, ali dalji razvoj našeg društva ukazuje na potrebu se na VIII kongresu u Zagrebu ponovo analizira organizovanost likovnih umetnika i da se izvrši poboljšavanje i u strukturi samog statuta.

Među probleme koje treba statutarno rešiti, jeste potreba da se na rad Saveza utiče i iz pokrajina, pa i iz komuna.

Gorazd Šafran: »Prislušivanje u crvenom«, akvatinta

Kako obezbediti da se u organima Saveza čuje glas umetnika koji su aktivni u pokrajinama i u komunama jeste pitanje koje treba veoma pažljivo razmatrati.

S druge strane, u samoj organizaciji Saveza treba poboljšati organizacionu strukturu. Sve više prevladuje uverenje da bi trebalo obezbediti rad u komisijama čije bi delovanje bilo stručno i efikasno. Za sada u Savezu rade generalni sekretar, predsedništvo i umetnički savet. Izgleda da bi bilo umereno da se formiraju posebne komisije za međunarodnu saradnju, međurepubličku saradnju, informacije i bilten, materijalne usluge umetnika, sintezu likovne umetnosti i arhitekture, popularisanje likovne umetnosti i propagande itd. U tom slučaju bilo bi potrebno da se izaberu dva sekretara Saveza, tako da bi se među njima podelili poslovi oko pomenutih sektora rada. Ako se doda potreba veće izlagačke i izdavačke delatnosti, zatim pitanje materijalnog položaja Saveza, onda se može

videti koliko su narasli poslovi Saveza, koje postojeće organizacione strukture ne mogu uspešno da savladavaju. Prema tome, očekuje se od delegata VIII kongresa da studiozno prouče organizaciju Saveza i da predlože takva rešenja koja će obezbediti da Savez likovnih umetnika Jugoslavije efikasno rešava umetnička i druga pitanja likovnih umetnika u našoj zemlji.

NEKOLIKO REČI POVODOM 2. MEĐUNARODNE KONFERENCIJE O PROFESIONALNOM OBRAZOVANJU LIKOVNIH UMETNIKA

U okviru akcija međunarodne godine obrazovanja, u Beogradu je od 17. do 24. maja ove godine održana 2. međunarodna konferencija o profesionalnom obrazovanju li-

Nikola Schöffer, govori na konferenciji

Grupa delegata na II međunarodnoj konferenciji o profesionalnom obrazovanju umetnika

kovnih umetnika. Organizator i domaćin ovoga skupa predstavnika 22 zemlje (oko 40 Akademija i Instituta za likovne umetnosti) i funkcionera AIAP-a, bio je Savez likovnih umetnika Jugoslavije.

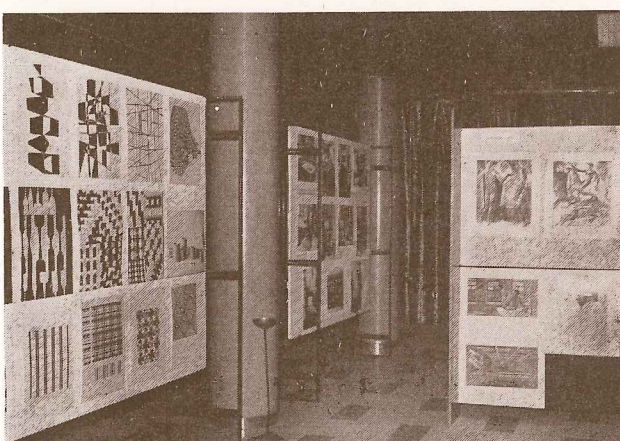
Ideja o međunarodnom skupu, izdvojene grupe umetnika koji predaju na najvišim školama za obrazovanje likovnih umetnika, potekla je istovremeno od našeg Saveza i en-

gleskog nacionalnog komiteta pre šest godina. Nekoliko godina ranije AIAP je sproveo široku i iscrpnu anketu među nastavnicima akademija u celom svetu. Anketu je bila prvi korak posebnog interesovanja međunarodnog udruženja za način na koji se danas obrazuju umetnici. Ista težnja je dovela do prve konferencije u Londonu 1965. godine. Vrlo osetljivo vođena, bez parade i želje da se pronađe spasonosna formula, konferencija u Londonu je protekla u znaku konkretnije informacije o sistemu nastave u različitim sredinama. Neopravdano je bilo očekivati više od toga. Pa ipak, kongres AIAP-a u Tokiju pozitivno je ocenio konferenciju i pokazao ozbiljan interes za početak stvaralačkog života umetnika u okviru škole, osećajući ga kao integralni deo brige i problema profesionalnog udruženja. Ono što prva konferencija nije jasno ispoljila, druga je pokazala da su savremena kretanja u stvaralaštvu prisutna i zaoštrena u životu škola.

Pripreme za 2. konferenciju su trajale dugo zbog teškoća u obezbeđivanju sredstava za održavanje ovoga skupa. Zbog toga je konferencija odlagana u dva navrata. Komitet, sastavljen od predstavnika više nacionalnih komiteta, usredsredio se na teme koje bi tretirala konferencija a odbor, sasavljen od delegata naših akademija, uporedo je vršio i organizacione pripreme. Ove pripreme su zahtevale poseban napor da se obezbede uslovi kako bi konferencija bila tribina gde će se konfrontirati različiti stavovi i gde će se moći demonstrirati efekti istraživanja pojedinaca ili celi sistemi. Ovaj cilj je postignut u potpunosti. Izložba edukativnih celina, prikazivanje filmova o pojedinačnim eksperimentima i dijapozitiva kao posebnih celovitih grupa — naišlo je na opšte odobravanje.

Grupa delegata na II međunarodnoj konferenciji o profesionalnom obrazovanju umetnika

Sa izložbe »Metodi obrazovanja« koja je priredena u Domu sindikata za vreme trajanja konferencije

Daleko prihvatljivije od verbalnih polemika, ove forme će zauzimati sve više mesta u sistematizovanju iskustava i u načinu kako ga prezentovati. To je, zapravo, materijal koji nedostaje svim programskim tekstovima standardno fiksiranih iskustava.

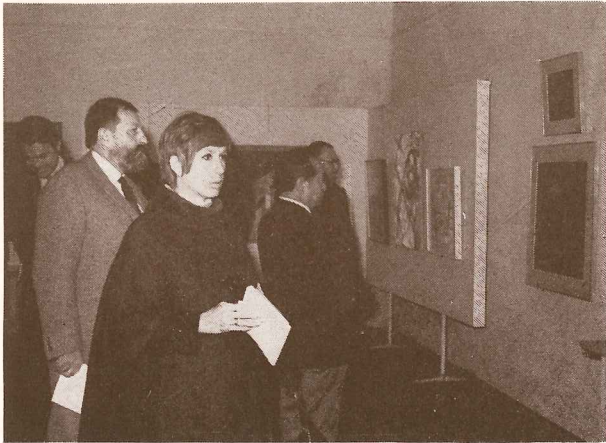
Konferencija je radila u plenumu pet dana. Iz širokog kruga tema teško je dati iscrpniji pregled saopštenja i

diskusija bez preslušavanja materijala. Pristupi obrazovanju likovnih umetnika, izneti u diskusijama kao kritika, zalaganje ili odbrana, ostavljaju utisak prisutnosti dugog istoriskog razdoblja na školskoj sceni danas. Iz ovog istoriskog reda, tvrdo ušančenih oblika u tuđoj ili vlastitoj tradiciji, nepomućene statičnosti škole od juče ili pre sto godina, — razmišljanja savremenika su usmerena ka sistemu slobodnog formiranja svake ličnosti. Slobodna kreativna ličnost bila je centralna tema na ovome skupu. To je cilj savremene škole koju odlikuje dinamičan vlastiti razvitak i prisustvo u savremenom stvaralaštvu.

U traženju adekvatnog rešenja, koje nije imitiranje onoga što se trenutno dešava (da bi time posvedočila savremenost) zanimljivo je izlaganje i stav prof. Kestelmana (Engleska) koji, u nizu maksima, formuliše šta škola ili nastavnik treba da čini. »Škole mogu čak suviše da učine, da štete studentima. Potrebno je samo, da im pomognu da se razviju u svom cilju. »Obavezno je: a) razviti pristup do detalja, osloboditi maštu studenata, b) radom, iz dana u dan izoštriti sposobnosti, c) razviti kritičku inteligenciju i selekciju, d) vizuelni um, e) veštinu koju mora da ima — tehniku.

Ovom kratkom pregledu fundamentalnih elemenata u umetničkoj edukaciji slede oštre opaske o vizuelnom jeziku, crtanju itd. Ovaj primer, izuzetno, navodim jer mi se učinio centralna ilustracija. Druga saopštenja su se kretala u okviru pojedinih užih oblasti ili predmeta. Sigurno je, da niz iznetih stavova zaslužuju pažnju i posebne osvrtne ali je nemoguće, bez rizika, o njima pisati u jednom kratkom izveštaju.

20

Delegati II konferencije na izložbi ULUSA

Ako bih pokušao izvući kratak zaključak o konferenciji, on bi se odnosio na opšti značaj ovakvog dijaloga, mogućnost praćenja istraživanja velikog broja nastavnika i umetnika na planu edukacije, posebnog vida razmene iskustava i potreba za komuniciranjem ne samo, iz radoznalosti samih pedagoga nego, što je to postalo deo opšteg interesa a pre svega profesije. Upravo zbog toga začuđuje odluka konferencije da se sledeća konferencija ne održi. Prihvaćen je predlog francuskih kolega, koji su predložili manje seminarske grupe okupljene oko pojedinih problema. Predlog je motivisan teškoćama rada u širokom plenumu kao što je bio ovaj Nije usvojen predlog da se iz materijala izložbe načini posebna publikacija u aranžmanu našeg Saveza. Posle druge konferencije možda ćemo žaliti za ovom formom i čekati nove inicijative, nove oblike koji će podsticati veću dinamiku unutrašnjeg kretanja u oblast umetničke edukacije.

Sve u svemu, konferencija u Beogradu je bila vredna manifestacija koja je ukazala na značaj jedne oblasti, do sada prilično zatvorene i bez dovoljno informacija unutar nje same. Nadamo se da će isti faktori koji su izazvali ove dve konferencije, uticati da ovaj novi interes neobjašnjeno ne iščezne.

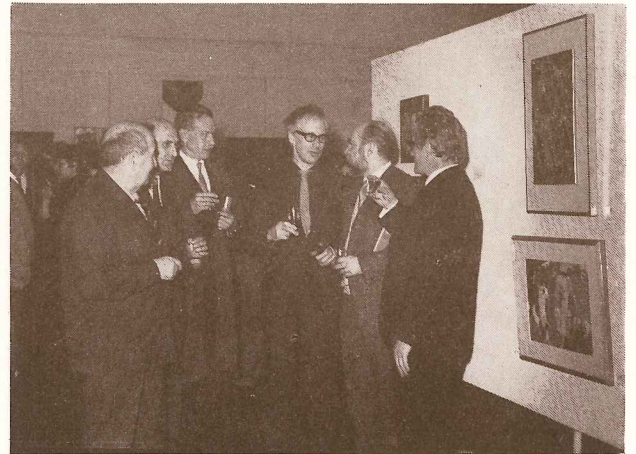
Boško KARANOVIC

NAGRADE U 1970 (1. I — 1. VII 1970.)

Na Proletnoj izložbi ULUS-a »Čovek, mašta« dobili su nagrade, za temu »Čovek« vajar Anta Svetijeva i slikar Čedomir Krstić, na temu »Mašta« slikar Zdravko Vajagić i grafičar Stevan Knežević. (po 3.000 n. dinara)

Nagrada »Veliki pečat Grafičkog kolektiva« dodeljena je, na majskoj izložbi grafike, slikaru Stojanu Čeliću.

U Kabinetu grafike JAZU otvorena je 12 maja VI Zagrebačka izložba jugoslovenske grafike, dodeljene su nagrade: ngrada Saveza likovnih umetnika Jugoslavije — srebrna plaketa i diploma dodeljena je Riki Debenjaku, nagrada Fonda za unapređenje likovnih umetnosti »Moša Pijade« Virgiliju Nevjestiću (3.000 n. din.), nagrada Jugo-

Delegati na prijemu u ULUSU

slovenske akademije Miroslavu Suteju. Otkupne nagrade: Republičke zajednice kulture Srbije Milivoju Grujiću — Elimu, Fonda za unapređenje kulturnih delatnosti SR Hrvatske Marjanu Pogačniku, Muzeja Savremene umetnosti u Beogradu Ivanu Picelju, redakcije lista »Vjesnik« Mersadu Berberu, Matice srpske u Novom Sadu Ante Kuduzu, Moderne galerije u Ljubljani Jože Horvatu-Jakom, Izdavačke kuće »Mladost« Ordanu Petlevskom, Galerije grada Zagreba Juraju Dobroviću, Moderne galerije na Rijeci Marjanu Vojski, Izdavačkog zavoda jugoslovenske akademije Emiru Dragulju i Kabineta grafike JAZU Živku Djaku. (po 2.000 n. dinara).

U centru za vizuelnu kulturu mladih u Zagrebu dodeljena su posebna priznanja četvorici slikara, za zasluge iz oblasti pedagogije: Ljubi Babiću, Željku Hegedušiću, Edi Kovačeviću, Kamilu Tompi.

Na tradicionalnoj izložbi ULUH-a, za novogodišnje praznike uručene su tri nagrade: za slikarstvo Juri Labašu, za skulpturu Stanku Jančiću, za crtež Ivanu Lovrenčiću (po 1.000 n. dinara). Nagrada »Pive« dodeljena je Zlatku Šulentiću (2.500 n. dinara)

Povodom Mesec dana knjige dodeljena je nagrada, za najbolju likovnu opremu slikaru Spase Kunovskom.

Nagrade Saveznog odbora SUBNOR-a dodeljene su u Domu JNA u Beogradu, početkom jula, Borku Lazeskom, slikaru iz Skopja za Fresku NOB postavljenu u holu že-

lezničke stanice i Marku Šuštarčiću za slikarstvo koje je sačuvalo najdublji odnos prema revoluciji.

Tradicionalna nagrada »Politike« iz fonda »Vladislav Ribnikar« dodeljena je slikaru Voji Staniću za izložbu u Salonu muzeja savremene umetnosti u Beogradu.

Godišnja nagrada lista »Slobodna Dalmacija« dodeljena je Petru Jakeliću za samostalnu izložbu u salonu Matice Hrvatske u Splitu i Vasku Lipovcu za samostalnu izložbu u San Marinu (5.000 n. dinara).

Na izložbi V zagrebački salon dodeljene su nagrade slikarima Ljubi Ivančiću i Šimetu Periću (po 4.000 n. dinara) i nagrade za grafiku i crtež: Ante Kuduzu, Miroslavu Šuteju, Ivanu Lovrenčiću i Hrvoju Šergeru) po 2.000 n. dinara), dve nagrade za vajarstvo Vojinu Bakiću i Ivanu Kožariću (po 4.000. n. dinara) i nagrade Anti Jakiću, Nenadu Gatinu, Mihajlu Arsovskom i Borisu Bućanu (po 2.000 n. dinara). Izložba je organizovana povodom Dana mladosti.

Na VI bijenalu Plavi salon u Zadru »Čovek i more« dobili su nagrade: prvu slikar Jože Spacal, drugu slikar Ante Kaštelančić i treću slikar Ordan Petlovski. Otkupne nagrade dobili su Nives Kavurič-Kurtović, Ljubo Ivančić, Bojan Bem, Francina Dolenc, Vladimir Makuc i Kosta Bogdanović.

Nagrada NIP »Forum« iz Novog Sada dodeljena je likovnoj koloniji mladih »Čurgo«.

Nagradu »Grada Ljubljane« za najbolja ostvarenja, povodom 25 godišnjice oslobođenja dobio je slikar France Mihelič.

»Prešernova nagrada« za životno delo dodeljena je slikaru Veni Pilonu, godišnju nagradu Prešernovog fonda dobili su slikar Maks Kavčić za izložbu u Mariboru, i Ljubljani 1969, Albin Rogelj za karikaturu i slikar Jože Tisnikar.

Nagradu »Vladimir Nazor« za životno delo dobio je Antun Motika i Zlatko Šulentić, godišnja nagrada dodeljena je vajar Janošu Želimiru.

Na II Međunarodnoj izložbi crteža na Rijeci dodeljene su tri velike nagrade: Peril Akvile (Italija), Miroslav Šutej (Jugoslavija) i Titus Karmelij Žerar (Francuska).

Povodol dana ustanka naroda SR Srbije nagrada »7 juli« dodeljena je slikaru Peđi Milosavljeviću.

Na XV Sterijinom pozorju u Novom Sadu dobio je nagradu slikar Zoran Petrović za dramaturgiju svog romana »Selo Sakule a u Banatu«.

Na konkursu za spomenik Seljačkoj buni 1573 nije dodeljena prva nagrada, drugu nagradu dobio je vajar Branko Ružić, dve treće nagrade Ivan Kožarić i Marija Ujević, otkup: Loize Drašler iz Ljubljane, Šime Vulas iz Zagreba i Prance Popek.

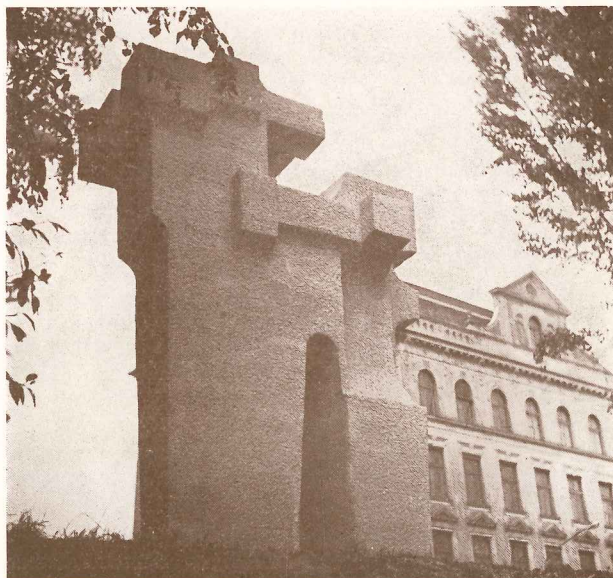
Na VIII Međiteranskom bijenalu u Aleksandriji prvu nagradu za grafiku dobio je Jakov Budeša, grafičar iz Splita, a otkupnu nagradu slikar Rodoljub Atanasov.

Na II Međunarodnom bienalu savremene grafike u Palazzo Strozzi u Firenci, međunarodni žiri bienala dodelio je nagradu Vladimiru Makucu, grafičaru iz Ljubljane.

»Jakopičeva nagrada« za životno delo dodeljena je Gabrijelu Stupici, slikaru iz Ljubljane.

NAGRADE U 1969.

Odbor za proslavu 50 godišnjice SKJ, dodelio je na konkursu za idejno rešenje plakata i plastičnog simbola, januara, veći broj nagrada. Za plakat tri jednake nagrade: Aleksandru Lahnickom slikaru iz Zagreba, Boletu Miloradoviću, slikaru iz Beograda i Borisu Čihalovskom, slikaru iz Zagreba (po 10.000. n. dinara). Tri otkupne nagrade: Božidaru Džemerkiću, slikaru iz Beograda, Zoranu Ristiću i grupi autora (Aleksandar Dimitrijević, Milan Martinović, Aleksandar Daskalović) iz Beograda (po 3.000. n. dinara). Za idejno rešenje plastičnog simbola nisu dodeljene prva i druga nagrada, dve treće dobili su Jovan Krathovil i Miloš Sarić vajari iz Beograda (po

Momčilo Krković: »Susret«

10.000. n. dinara). Obeštećenje su dobili: Šime Vulas, Vojin Stojić, Krun Bošnjak i Vinko Fabris (po 5.000. n. din.).

Tradicionalna »Prešernova nagrada« dodeljena je 7. februara Lojzetu Dolinaru, vajar u Ljubljane za izložbu u Mesnoj galeriji u Ljubljani. Nagrada »Prešernovog fonda« dodeljena je Petru Černeu za vajarsku izložbu u Škofjoj Loki i Nikolaju Omersi za slikarsku izložbu u Novoj Gorici.

Žiri za nagradu »Politike« iz fonda »Vladislav Ribnikar« za najbolje ostvarenje na polju likovne umetnosti dodeljena je Stojanu Čeliću slikaru, za izložbu održanu u Salonu Muzeja savremene umetnosti (10.000. n. dinara).

Nagrada lista »Borec« Saveza omladine SR Makedonije dodeljena je slikaru Simonu Šemovu za najbolje ostvarenje iz oblasti likovne umetnosti u protekloj godini (1.000. n. dinara).

Tradicionalna »Šestoaprilska nagrada« povodom godišnjice oslobođenja Sarajeva dodeljena je slikaru Mersadu Berberu za izložbu grafike i slikaru Ibrahimu Ljuboviću za izložbu slika u 1968. godini (po 5.000. n. dinara).

Na izložbi Ponoćna aukcija slika i skulptura u hotelu Esplanada u Zagrebu, u organizaciji ULUH-a i pomoć dru-

gih organizacija dodeljena je novčana nagrada (2.350. i dinara) slikaru Ivi Vojvodiću, dubrovačkog preduzeća »Atlas« kao najuspešnijem autoru na aukciji.

Nagrada »Grada Ljubljane«, dodeljena je aprila, slikaru Gabrijelu Stupici, statua Zdenka Kalina i 6.000. n. dinara.

U čast 100 godišnjice rođenja slikara Riharda Jakopiča, 10 aprila, dodeljena je posmrtna nagrada za životno delo slikaru Mariju Pregelju.

Nagrada »Matice hrvatske« za izuzetna umetnička ostvarenja u 1968. godini dodeljena je slikaru Ordanu Petlevskom za retrospektivnu izložbu crteža (4.000. n. dinara)

Žiri odbora za proslavu Gradske konferencije SSRH Beograda izabrao je najbolja rešenja za predizborne i druge praznične plakate. Žiri je nagradio »Izborni plakat« Aleksandra Pajvančića, plakat za »Prvi maj« Dobrivoja Nikolića, »Dana ladanosti 69« Viktorije Vukonić, »Brans« Nikole Masnikovića, »Mesec knjige 69« Boleta Miloradovića, plakat Crvenog krsta »Pomognimo ljudima u nevolji« Milana Rakića, dva rešenja za plakat »Suzbiti alkoholizam« Milana Martinovića i Boleta Miloradovića, »Zlatan kotlić Dunava« Nikole Masnikovića.

Na festivalu Malih i eksperimentalnih scena u Sarajevu, nagradu za likovno oblikovanje predstave »Osveta ruske sirotice« Anri Rusoa dobio je slikar Franjo Likar, za uspešno ostvarenu sintezu scenskih elemenata dobili su nagradu Jurij Souček, Janez Hočevar, Tone Lapajne i Sveta Jovanović za predstavu »Asirski car i arhitekta« Ferdaba Arabala u izvođenju Male drame Slovenskog narodnog gledališta iz Ljubljane.

22

Povodom 50 godišnjice Saveza komunista Jugoslavije otvorena je 24. maja proletnja izložba ULUS-a posvećena Revoluciji, nagrade za slikarstvo dobili su Milan Popović i Đorđe Bošan, za vajarstvo Angelina Gatalica i Svetomir Arsić-Basara, za grafiku Emir Dragulj i Ljubomir Kokotović (po 5.000. n. dinara). Otkupnu nagradu Doma JNA dobio je slikar Boško Risimović (7.500. n. dinara).

Nagrada »Grada Zagreba« povodom godišnjice oslobođenja dobio je slikar Vasilije Jordan za likovni ciklus »Genealogija« (6.000. n. dinara).

Na IV Zagrebačkom salonu povodom Dana mladosti dobili su nagrade: Jakov Budeša, Jagoda Bujčić, Tošo Dabac, Igor Emil, Oton Gliha, Ljubo Ivančić, Eugen Kokot, Nikola Koydl, Ferdinand Kulmer, Marino Tartalja (po 5.000. n. dinara).

Na međunarodnoj izložbi INTART 69 — Italija Austrija, Jugoslavija, koja je bila održana tokom aprila i maja u Ljubljani, Udinama i Klagenfurtu, dobio je nagradu grafičar Andrej Jemac.

Na I Međunarodnom bijenalu mladih »Danubius« u Bratislavi, dve od četiri nagrade dobili su slikari Radomir Manjanović i Miroslav Šutej.

Na svečanosti u Saboru SR Hrvatske, 19. juna, dodeljene su nagrade iz fonda »Vladimir Nazor«. Nagradu za životno delo dobio je slikar Jerolim Miše i vajar Lujo Bezredić (po 20.000. n. dinara). Za retrospektivnu izložbu u Modernoj galeriji JAZU dobio je nagradu slikar Slavko Šohaj (8.000. n. dinara).

Na VIII Međunarodnom bijenalu grafike u Ljubljani, Grand prix dobio je grafičar Janez Bernik (10.000. n. dinara). Otkupne nagrade: iz fonda za unapređenje likovne umetnosti »Moša Pijade« Ivan Picelj, Galerije Doma JNA iz Beograda Kiar Meško, Galerije Savremene umetnosti iz Novog Sada Mersad Berber. Otkupne nagrade privrednih organizacija koje je dodelio međunarodni žiri dobili su: Miroslav Šutej, Adriana Maraž-Bernik, Marjan Pogačnik, Stojan Čelić, Živko Djak, Kiar Meško, Riko Debenjak.

Nagradu Saveznog odbora SUBNORA za negovanje revolucionarnih tradicija NOB-a dodeljena je na Dan borca slikarima: Mariju Detoniju i Francetu Miheliću, za crteže iz ratu (po 10.000. n. dinara).

U Zmajevom muzeju u Sremskoj Kamenici u okviru »Zmajevih igara« uručena je nagrada »Neven« za najbolju ilustrovanu knjigu za decu, slikaru Marku Kršmanoviću, za knjigu »Hiljadu reči o tri reči« od Dragana Lukića (4.000. n. dinara i povelja).

Povodom dana ustanka naroda Bosne i Hercegovine dodeljena je »27 julska nagrada« slikaru Franji Likaru za

originalno slikarsko ostvarenje u komediji carinika Rusoa »Osveta ruske sirotice« (8.000. n. dinara).

Povodom Dana ustanka naroda Crne Gore dodeljena je nagrada »13 juli« slikaru Branku Filipoviću za samostalnu izložbu u Titogradu i Cetinju 1968. godine (5.000. n. din.).

Tradicionalna nagrada, povodom Dana ustanka naroda Srbije »7 juli« dodeljena je slikaru Beti Vukanović (15.000. n. dinara, povelja i plaketa).

U Rovinju na izložbi Likovne kolonije dodeljena je nagradu Dušanu Otaševiću, kabineta grafike JAZU Mladenu ški, iz Beograda, za slikarstvo Ljubi Škrnjugu, slikaru iz Zagreba.

Povodom dana oslobođenja Valjeva, 19. septembra, dodeljena je »27 julska nagrada« slikaru Franji Likaru za Beograda koja je zadužila ovaj grad i kao borac i kao umetnik.

Na konkursu »Čivija 69«, održanog u Šabcu 18. septembra, nagradu »Prosvete« dobio je slikar Zoran Petrović za knjigu »Selo Sakule a u Banatu« (3.000. n. dinara).

Na Međunarodnoj izložbi »Ex tempore 69«, u Piranu, prvu nagradu dobio je Valentin Oman iz Celovca, drugu nagradu Lojze Logar slikar iz Ljubljane (2.500. n. dinara), treću nagradu Luciano Troinani slikar iz Trsta.

Na V Bijenalu mladih na Rijeci, za slikare ispod 35 godina starosti, dodeljene su četiri nagrade: Drago Horvatski, Bora Iljovski, Nikola Koydl i Miroslav Šutej (po 1.500. n. dinara).

Na II Trijenalu naivnih umetnosti u Bratislavi, nagradu »Carinik Ruso« dobio je slikar Ivan Rabuzin (10.000 kruna). Za počasnog člana Trijenala izabran je slikar Ivan Generalić.

Na VI Oktobarskoj izložbi u Dubrovniku u čast 50 godišnjice SKJ nagradu Umetničke galerije dobio je slikar Lukša Peko, dve nagrade Turističkog saveta dobili su slikari: Branko Kovačević i Neža Velikonja.

Na IX Likovnoj jeseni u Grarskom muzeju u Somboru, na III trijenalu savremenog crteža, prvu nagradu dobio je slikar Živko Djak (3.000. n. dinara), drugu nagradu slikar Mehmed Zaimović (2.500. n. dinara), treću nagradu slikar Momir Radović (2.000. n. dinara). Nagradu Doma omladine iz Beograda najmlađem učesniku pripala je Ljiljani Petrović (1.500. n. dinara). Otkupne nagrade: tri nagrade Likovne jeseni: Ljubomir Kokotović, Nives Kavurić-Kurtović, Radoslav Trkulja, Muzeja Savremene umetnosti u Beogradu Dušanu Otaševiću, kabineta grafike JAZU Mladen Mecoliću, Kulturno prosvetne zajednice Beograda Danici Masniković, Kulturno prosvetne zajednice Sombora Gradimiru Petroviću.

U prostorijama ULUH-a u Splitu otvoren je oktobra Splitki salon na kome je dobio prvu nagradu Ante Kaštelančić (4.000. n. dinara), drugu nagradu Jakov Pavić i Mile Skarčić (po 3.000. n. dinara), treću nagradu Vinko Bavčević, Jakov Budeša, Petar Jakelić (dele 3.000. n. dinara).

Na II Salonu mladih u Zagrebu žiri je dodelio nagradu za slikarstvo Nikoli Koydlu, nagradu za grafiku Petru Jakeliću i nagradu za vajarstvo Miroslavu Šuteju (po 5.000. n. dinara). Šest nagrada Salona dobili su Dragica Cvek-Jordan, Ivo Friščić, Ratko Janjić, Eugen Kočot, Ante Kuduz, Mladen Macolić.

Tradicionalna »Oktobarska nagrada« Novog Sada dodeljena je slikaru Bogomilu Karlavarisu, keramičarki Zlati Baranj i vajararu Ferenc Deaču.

U Povesnom muzeju Hrvatske »Večernji list« dodelio je nagradu »Zvonko Lotrščak« umetnicima koji su u anketi kritičara na kraju sezone osvojili najviše bodova; slikaru Oskaru Hermanu za najbolju izložbu u celini u Gradskoj galeriji suvremene umetnosti i Šime Vulasu za najbolju skulpturu.

»Oktobarska nagrada« povodom godišnjice oslobođenja Beograda dodeljena je Marku Kršmanoviću za samostalnu izložbu grafike u Salonu muzeja savremene umetnosti u Beogradu (7.000. n. dinara).

Povodom godišnjice oslobođenja Subotice »Oktobarska nagrada« iz oblasti kulture i umetnosti dodeljena je slikaru Petriku Palu.

Nagrada »11 oktombri« povodom godišnjice Ustanka dodeljena je u Skoplju za životno delo slikaru Vangel Kodžomanu (15.000. n. dinara). Godišnja nagrada dodeljena je vajar Petru Hadži Boškoviću za 5. skulptura prikazanih na izložbi »Savremena makedonska umetnost« u Beogradu i slikaru Risti Kalčevskom za samostalnu izložbu u Skopju (po 7.000. n. dinara).

Povodom godišnjice oslobođenja Pančeva dodeljena je »Oktobarska nagrada« vajar Božidaru Jovoviću (zlatna plaketa, diploma i 3.000. n. dinara).

Na konkursu za plakat povodom II salona mladih u Zagrebu prvu nagradu dobio je Vlado Jakelić, drugu Ratko Janjić, slikari iz Zagreba.

Na izložbi Oktobarskog salona povodom godišnjice oslobođenja Beograda nagradu za slikarstvo dobio je Miodrag Rogić, nagradu za vajarstvo Olga Jevrić i nagradu za grafiku Emir Dragulj.

U Plavom dvorcu na Cetinju na izložbi »Likovni salon 13. novembar«, u čast 25. godišnjice oslobođenja grada, nagradu Salona dobio je slikar Nikola Gvozdenović (4.000 n. dinara). Otkupne nagrade: Moderne galerije u Titogradu Smil Karailo, (3.000 n. dinara), Umetničke galerije u Cetinju Miodrag Gligorović, Dragoljub Brajović, Hazbo Nuhanović (po 2.000. n. dinara), Likovnog salona Mirko Bulajić i Anđelko Arnautović (po 2.500. n. dinara), Cvetko Lainović, Nada Stanić-Marović i Danja Đurović (po 2.000. n. dinara). Nagradu za mlade dobila je Nevenka Perović (1.000. n. dinara).

Povodom dana oslobođenja Skopja nagrada »13 novembra« dodeljena je slikaru Trajku Jančevskom za samostalnu izložbu i slikaru Dmitru Kondovskom za televizijsku realizaciju proslave ASNOM-a i uspelo scenografsko rešenje ove emisije.

Na tradicionalnoj jesenjoj izložbi ULUS-a »Zlatnu paletu« dobio je slikar Mića Popović, »zlatno dleto« vajar Milorad Stupovski, »zlatnu iglu« grafičar Zlatana Cok.

Na tradicionalnoj jesenjoj izložbi DLUM-a u Umetničkoj galeriji u Skopju nagradu »Nereški majstor« dobio je za tapiseriju Dimče Koco, za skulpturu Vasil Vasilevski.

U Muzeju primenjenih umetnosti u Beogradu, dodeljena je, decembra, nagrada »Zlatno pero« Živojinu Kovačeviću (4.000. n. dinara) za ilustraciju knjige »Kovač i sunce« Bože Timotijevića; plaketa »Zlatnog pera Beograda« dodeljena je Ljubici Toškov, Milošu Ciriću, Borislavu Šajtinu. »Zlatno pero« Mladog pokolenja dobio je Mihailo Pisa-

njuk za najbolju dečiju ilustraciju, »Zlatno pero« Prosvete Miodragu Vartabedijanu za najbolju ilustraciju beletristike. **23**

Nagrada »Josip Račić« redakcije »Vjesnik« za najbolje likovno ostvarenje tokom godine dodeljena je Miroslavu Šuteju (20.000. n. dinara).

Na konkursu za plakat koji je raspisala Italijanska unija za Istru i Rijeku dobio je nagradu Vlado Potočnjak, slikar, povodom 25-godišnjice osnivanja Unije.

Na konkursu za izradu simbola kojim će se obeležiti istorijska mesta iz NOB-a u Beogradu prvu nagradu dobio je vajar Milorad Tepavac-Pepe (20.000. n. dinara) ostale nagrade dobili su Aleksandar Zarin, Kolja Milunović, Ana Viđen, Milija Nešić i Jovan Krathovil (po 5.000. n. dinara).

Na konkursu za spomenik Kosmajskom partizanskom odred u prvu nagradu dele vajar Vojin Stojić i arhitekta Gradimir Medaković (50.000. n. dinara), drugu nagradu vajar Ante Gržetić i arhitekta Miodrag Stanković (30.000. n. dinara), treću nagradu dele vajar Nandor Glid sa arhitektom Verom Kovačević i vajar Jovan Krathovil (15.000. n. dinara).

Na međunarodnoj izložbi »Buket cveća« u šumi Vensan kraj Pariza koju organizovalo Društvo za hortikulturu Francuske, međunarodni žiri izložbe dodelio je Zlatnu plaketu grada Pariza Almi Orlić, slikaru iz Zagreba. Svi učesnici izložbe dobili su diplome.

Na XIX Međunarodnom bijenalu slikarstva i skulpture u Palazzo Strozzi u Firenci međunarodni žiri bijenala dodelio je zlatnu medalju bienala Premio del Fiorino Štefanu Planincu, slikaru iz Ljubljane.

ČLANOVI REDAKCIJE:

**VOJIN STOJIĆ,
RADA BUDISAVLJEVIĆ,
MIRJANA KAČAREVIĆ,
MOMČILO KRKOVIĆ,
TATJANA POZDNJAKOV,
MILICA DINIĆ.**

ODGOVORNI UREDNIK:

BOGOMIL KARLAVARIS

TEHNIČKI UREDNIK

MILAN RAKIĆ

ADRESA REDAKCIJE:

**BEOGRAD,
TERAZIJE 26/II
TELEFON: 21-871**

ŠTAMPA:

**SKOLA ZA INDUSTRIJSKO OBLIKOVANJE
BEOGRAD, KRUPANJSKA 3**

BILTEN

**SAVEZA
LIKOVNIH
UMETNIKA
JUGOSLAVIJE**

1969/70
